

**Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου
Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας & Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής
Κατεύθυνση Ανθοκομίας- Αρχιτεκτονικής Τοπίου**

**Αστικοί Κήποι και αρχιτεκτονική τοπίου – Η περίπτωση του
Δημοτικού Κήπου των Χανίων**

ΣΤΕΛΛΑ ΕΜ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Πατακιούτας Γεώργιος, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Ακαδ. έτος: 2015-16

ΑΡΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ		4
ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ		6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ		7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:		
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ		
1.1	Ορισμοί	8
1.2	Εικόνα αστικού χώρου	9
1.3	Κήποι σε διάσημες πόλεις του κόσμου	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:		
Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ		
2.1	Η σημασία του αστικού πρασίνου στην πόλη	21
2.2	Οικολογικός ρόλος του αστικού πρασίνου	22
2.3	Κοινωνικός και οικονομικός ρόλος του αστικού πρασίνου	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:		
Η ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ ΚΑΙ Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ		26
3.1	Γεωγραφική θέση	27

3.2	Ιστορία της πόλης	27
3.3	Χώροι ενδιαφέροντος	32
3.4	Μνημειακά κτίσματα στο κέντρο της πόλης	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:		
Ο ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ		49
4.1	Ιστορικά στοιχεία	50
4.2	Κτιριακές εγκαταστάσεις	54
4.3	Χρησιμότητα και χρηστικότητα των κτιριακών εγκαταστάσεων	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:		
ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΩΡΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ		
5.1	Ανάλυση της περιοχής του δημοτικού κήπου	62
5.2	Κλιματολογικές συνθήκες	63
5.3	Υπάρχουσα βλάστηση	63
5.4	Υπάρχουσα πανίδα	67
5.5	Ανάλυση της υπό μελέτη περιοχής	68
5.6	Δυνατότητες – Περιορισμοί της υφιστάμενης κατάστασης	80
ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ.....		
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		81
.....		
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....		85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		88

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη εργασία πραγματεύεται την περιγραφική ανάλυση του Δημοτικού Κήπου Χανίων, τόσο από άποψη Αρχιτεκτονικής Τοπίου, όσο και χώρου αστικού πρασίνου.

Ο Δημοτικός Κήπος Χανίων αποτελεί έναν πνεύμονα οξυγόνου, αλλά και χώρο αναψυχής του οικιστικού ιστού της πόλης, με ιστορία που ξεπερνά τα 150 χρόνια.

Πλαισιώνεται από κτίσματα με ιστορική αξία, τα οποία προσφέρουν μέσα από θεάματα και δραστηριότητες, μια ποικιλομορφία.

Ανάλογη ποικιλομορφία παρουσιάζει και η χλωρίδα του Κήπου, η οποία αριθμεί σχεδόν 100 είδη δέντρων και φυτών, ορισμένα από τα οποία χρονολογούνται πάνω από έναν αιώνα. Άξιο αναφοράς είναι ο Φίκος της Βεγγάλης, ο οποίος φυτεύτηκε το 1870, χρονιά όπου δημιουργήθηκε και ο συγκεκριμένος Κήπος.

Η πανίδα του Κήπου είναι περιορισμένη λόγω της μικρής έκτασής του, έχει όμως να παρουσιάσει λίμνες με πάπιες και χήνες, κλουβιά με κότες και φραγκόκοτες, παγώνια και το χαρακτηριστικό ζώο της ορεινής Κρήτης «κρι-κρι», που συγκεντρώνει πολλούς επισκέπτες.

Την περιγραφική ανάλυση ακολουθεί σειρά προτάσεων που στοχεύουν στην αναδιοργάνωση της γενικής εικόνας του Δημοτικού Κήπου, σύμφωνα με τις σύγχρονες αρχές της Αρχιτεκτονικής Τοπίου, αλλά και εκφρασμένες απόψεις επισκεπτών.

Λέξεις κλειδιά: Αρχιτεκτονική τοπίου, αστικό πράσινο, Δημοτικός Κήπος Χανίων, χλωρίδα δημοτικού κήπου, ενδημικά φυτά

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο στόχος της εργασίας είναι διττός, αφενός να αποτυπωθεί η σχέση μεταξύ της ιστορίας ενός τόπου και ενός χώρου πρασίνου άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτόν, αφετέρου να εκτιμηθεί η ιδιαίτερη πανίδα που χαρακτηρίζει τον τόπο.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα: «Αστικοί Κήποι και αρχιτεκτονική τοπίου: Η περίπτωση του Δημοτικού Κήπου των Χανίων» πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου, Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας & Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, Κατεύθυνση Ανθοκομίας- Αρχιτεκτονικής Τοπίου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Κύριο Γεώργιο Πατακιούτα, για τη βοήθεια που μου προσέφερε στο πλαίσιο εκπόνησης της εργασίας αυτής, τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε και τη γενικότερη καθοδήγησή του.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τη Διεύθυνση του χώρου Πρασίνου του Δημοτικού Κήπου Χανίων και ιδιαίτερα τον Κύριο Πουμπλάκη Ευστράτιο, υπεύθυνο του Τμήματος για τον χρόνο, την καθοδήγηση και τα στοιχεία χλωρίδας και πανίδας του χώρου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και ιδιαίτερα τους γονείς μου για την υλική και ψυχική στήριξη, την εμπύχωση, ενθάρρυνση και προτροπή που μου έδειξαν σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στον 21^ο αιώνα, η ευαισθητοποίηση και ο σεβασμός για τους ιστορικούς χώρους και τα μνημεία, είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένα. Σε αυτό συμβάλλει η ενημέρωση από ειδικούς και μέσα μαζικής ενημέρωσης, η δυναμική στάση Υπηρεσιών και συλλόγων, αλλά και η συνειδητοποίηση κάθε πολίτη για την αυξημένη αίσθηση ευθύνης του απέναντι στην πολιτιστική του κληρονομιά.

Οι κήποι και γενικότερα το αστικό πράσινο αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Συμβάλλει στην ποιότητα ζωής του, τόσο σε ατομικό, όσο και κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

Ο Δημοτικός Κήπος των Χανίων, λόγω της εύκολης πρόσβασής του αποτελεί χώρο με μεγάλη επισκεψιμότητα από ντόπιους και ξένους επισκέπτες. Έχει να παρουσιάσει αξιόλογα κτίσματα. Η βλάστηση στον περιβάλλοντα χώρο είναι ιδιαίτερη, με αρκετά σπάνια είδη και άλλα που χρονολογούνται πάνω από ενάμιση αιώνα.

Η μελέτη μας για αναβάθμιση τμημάτων του Δημοτικού Κήπου, μέσω φύτευσης με ενδημικά, αρωματικά βότανα και φρυγανώδη φυτά, που δεν συμπεριλαμβάνονται στην υπάρχουσα χλωρίδα θα ήταν αναγκαία, τόσο για την ενημέρωση- εκπαίδευση (παιδιών, εφήβων και ενηλίκων), όσο και για την αισθητική αναβάθμιση του χώρου.

Αρκετοί ξένοι επισκέπτες γνωρίζουν για τις ευεργετικές ιδιότητες των Κρητικών αρωματικών και βοτάνων, όπως για παράδειγμα οι Γερμανοί, όπου στο Βοτανικό Κήπο και το Μουσείο του Βερολίνου διατηρούν τμήμα με Κρητικά αρωματικά και βότανα.

Σκοπός της μελέτης είναι ο εμπλουτισμός διαθέσιμων τμημάτων του Δημοτικού Κήπου με είδη φυτών στα οποία, τόσο οι ντόπιοι όσο και οι ξένοι επισκέπτες δεν έχουν εύκολη πρόσβαση (υπάρχει ένα τμήμα ανάλογων φυτών στον περιβάλλοντα χώρο της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Πολυτεχνείου Κρήτης, που βρίσκεται στα Κουνουπιδιανά, αρκετά μακριά από το κέντρο).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Η πρόοδος της Αρχιτεκτονικής Τοπίου εξαρτήθηκε από τις ανάγκες και τις απαιτήσεις κάθε εποχής. Την εποχή του Μεσαίωνα, για παράδειγμα, οι χώροι πρασίνου είχαν χρησιμοθηρική λειτουργία, λόγω της επικρατούσας οικονομικής κρίσης. Την περίοδο της Αναγέννησης σημειώνεται επιστροφή στον ανθρώπινο ιδεαλισμό, που συνοδευόταν από την υποταγή της φύσης στην κοινωνία (αρχιτεκτονικός κήπος) και την αισθητική ποιότητα διαβίωσης (εμφάνιση χώρων περιπάτου, πλατειών και δενδροστοιχιών). Το 19^ο αιώνα, και αφού είχαν διαμορφωθεί οι τάσεις και οι βασικές αρχές της ανάπτυξης των χώρων πρασίνου, φτάσαμε στους πρώτους αρχιτέκτονες τοπίου και την ίδρυση της Αμερικανικής Εταιρείας Αρχιτεκτονικής Τοπίου (A.S.L.A- 1899).

Η αλληλουχία των τάσεων αυτών στο πέρασμα των αιώνων έφερε την πλήρη ανάπτυξη της Αρχιτεκτονικής Τοπίου τον 20^ο αιώνα, η οποία προσφέρει ευρύτατα πεδία εφαρμογών και δυνατοτήτων (www.naturahellas.blogspot.gr).

Σήμερα, στον 21^ο πλέον αιώνα, η Αρχιτεκτονική Τοπίου γνωρίζει ανάπτυξη και ευρεία εφαρμογή από λαούς που δίνουν βαρύνουσα σημασία στο περιβάλλον, δημιουργώντας αισθητικά καλαίσθητους, λειτουργικούς και χρηστικούς εξωτερικούς χώρους, που δένουν αρμονικά το φυσικό περιβάλλον με τις ανθρώπινες κατασκευές.

1.1. Ορισμοί

Αρχιτεκτονική τοπίου είναι η τέχνη και η επιστήμη του σχεδιασμού οργάνωσης στη χρήση γης, με τρόπο ώστε οι οπτικές του επιδράσεις να διατηρούν ή να αναβαθμίζουν την ψυχολογική διάθεση του ανθρώπου.

«Είναι η τέχνη και η επιστήμη που μελετά, αξιολογεί και αναλύει φυσικούς, οικολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες, ασχολείται με την προγραμματισμένη και ορθολογική σχεδίαση εξωτερικών χώρων κάθε μεγέθους συνδυάζοντας ταυτόχρονα τη λειτουργικότητα και την αισθητική για την καλύτερη χρησιμοποίηση τους από τον άνθρωπο» (Κανταρτζής – Τσαλικίδης 1981).

Σύμφωνα με άλλους, η Αρχιτεκτονική τοπίου αποτελεί έναν συνδυασμό συντήρησης της γης, ανάπτυξη περιοχών για διάφορες χρήσεις, ευαίσθητη τοποθέτηση κτισμάτων μέσα στο χώρο και γενικότερα την επίτευξη της αισθητικής τάξης, με σκοπό την καλύτερη σχέση μεταξύ ανθρώπου και περιβάλλοντος, στο οποίο ζει. Πρόκειται δηλαδή για την ικανότητα τόσο της αλλαγής του φυσικού σκηνικού, όσο και της μορφής του περιβάλλοντος, είτε πρόκειται για περιαστικό δάσος, κέντρο μιας πόλης ή τεράστιο οικιστικό συγκρότημα (sites.google.com).

Η Αρχιτεκτονική τοπίου είναι μια συνθετική επιστήμη, που δέχεται πληροφορίες από πολλούς και πολυδιάστατους χώρους του φυσικού, κοινωνικού και οικονομικού χώρου. Μετά από επεξεργασία των πληροφοριών αυτών, φροντίζει και τις αποδίδει στο χώρο σχεδιαστικά ή λειτουργικά και αισθητικά, μέσα από τις διάφορες αρχές και τα αξιώματα που τη διέπουν.

Αποτελεί μια επιστήμη εξελισσόμενη, η οποία δύναται να συμβάλλει στη λύση σημερινών και μελλοντικών αναγκών που δημιουργούνται από την αύξηση πληθυσμού σε αστικά κέντρα, την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, τις λιγότερες ώρες εργασίας, τον περισσότερο χρόνο αναψυχής, τη μεγαλύτερη ευκολία μετακίνησης, κ.λ.π.

1.2. Εικόνα αστικού χώρου

Το αστικό τοπίο είναι ένας χώρος κωδικοποιημένος, που έχει υποστεί χρήσεις, συνήθειες, ρυθμίσεις και ανακατατάξεις.

Συνθέτει το αποτέλεσμα σχέσεων ανάμεσα σε οικονομικές δραστηριότητες, πολιτιστικές αξίες, κοινωνικές δομές, καθώς επίσης και ένα φυσικό υπόβαθρο που μεταβάλλεται στο χρόνο.

Με την έννοια αυτή το αστικό τοπίο αποτελεί καθρέφτη της εξέλιξης μιας πόλης, της μορφής και της μετάλλαξης του χώρου της.

Σήμερα οι περισσότεροι που ασχολούνται με τον σχεδιασμό του χώρου συμφωνούν, ορίζοντας τους αστικούς υπαίθριους χώρους ως θετικούς και όχι ως το αρνητικό των κτισμένων. Τους χαρακτηρίζουν χώρους με λειτουργίες, το ίδιο σπουδαίες, που είναι ακόμη και καθοριστικοί ορισμένες φορές, μέσα από τη μορφή, το σχήμα, το ανάγλυφο ή άλλες ιδιαιτερότητές τους (J.P. Muret et als. 1987).

Στη σύγχρονη επιστημονική προσέγγιση, όπου ο ελεύθερος χώρος δε θεωρείται κενός (J. Simon, 1984) αλλά χώρος γεμάτος δραστηριότητες, μνήμες, βιώματα και εμπειρίες (P. Dauvergne 1977), **χώρος** πλασμένος μέσα από κοινωνικές και οικονομικές αξίες, οικολογικές συνθήκες, από τη ζωή και τον πολιτισμό.

Οι πόλεις είναι κοινωνικά και περιβαλλοντικά διαφοροποιημένα περιβάλλοντα. Οι στρατηγικές της αστικής βιωσιμότητας εμπεριέχουν κοινωνικές και οικονομικές διαδικασίες και πολιτικές επιλογές, επηρεάζουν δε, με διαφορετικό τρόπο τους διάφορους ανθρώπους μέσα στο ανομοιογενές αστικό περιβάλλον (Αθανασίου, Ε. (2001).

Ο δημόσιος χώρος αποτελεί προνομιακό πεδίο επαναδιαπραγμάτευσης του φυσικού στοιχείου στην πόλη, ενώ ταυτόχρονα η επαναδιαπραγμάτευση της φύσης στην πόλη, ανοίγει προοπτική μιας καινούργιας σχέσης με το δημόσιο χώρο. Επομένως μια ενεργός σχέση των πολιτών με το δημόσιο χώρο ως χώρο συμμετοχής, αλληλεγγύης και ανεκτικότητας μπορεί να διευρυνθεί και μέσα από διαδικασίες που επεξεργάζονται νέες σχέσεις ανάμεσα σε πόλη και φύση και αντίστροφα (Αθανασίου, Ε., 2012).

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα βασιλιάδες, αυτοκράτορες, υπουργοί και όλοι γενικά οι αρμόδιοι φορείς κατά περίοδο, έδιναν ιδιαίτερη σημασία στη διαμόρφωση των δημόσιων ελεύθερων χώρων, τονίζοντας έτσι τη σημασία τους. Η καλλιτεχνική ποιότητα και η αισθητική τους, ο συνολικός χαρακτήρας και το ύφος τους έχει άμεση σχέση με τη συμπεριφορά των πολιτών μέσα σε αυτούς, τόσο σε ατομικό, όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Είναι τα στοιχεία αυτά που καθορίζουν και καθοδηγούν συμπεριφορές, θυμίζοντας διαρκώς πόσο ουσιαστικός είναι ο ρόλος τους (www.courses.arch.ntua.gr).

1.3. Κήποι σε διάσημες πόλεις του κόσμου

Οάσεις δροσιάς και ιδανικά καταφύγια ηρεμίας, μέσα στις πολύβουες πόλεις αποτελούν οι διάφοροι δημοτικοί κήποι, που προσελκύουν ντόπιους και τουρίστες σε μια ήρεμη περιήγηση. Ενδεικτικά αναφερόμαστε στις κάτωθι:

- ***Jardin des Tuileries, Παρίσι, Γαλλία***

Σε μια βόλτα στα μονοπάτια του κήπου αυτού, ο τουρίστας ανακαλύπτει όμορφα γλυπτά και λουλουδιασμένα παρτέρια, πλαισιωμένα με κτίσματα που ποικίλλουν, όσον αφορά στην αρχιτεκτονική τους και την ιστορία τους (Φωτ. 1.1).

Φωτογραφία 1.1. Jardin des Tuileries, Παρίσι, Γαλλία

- ***Catedral de Barcelona, Βαρκελώνη, Ισπανία***

Ένας υπέροχος κήπος, με φοίνικες, μανόλιες και μια πορτοκαλιά, ανάμεσα σε γλυπτά και ένα μεγάλο σιντριβάνι, στολίζει το γοτθικό Καθεδρικό Ναό της Βαρκελώνης (Φωτ. 1. 2).

Φωτογραφία 1.2. Catedral de Barcelona, Βαρκελώνη, Ισπανία

Πρόκειται για το δημοτικό κήπο με τις τριανταφυλλιές στη Ρώμη, ο οποίος ανοίγει για το κοινό κάθε χρόνο στο τέλος της άνοιξης, όταν ανθίζουν τα φυτά. Περιέχει περισσότερες από 1100 διαφορετικές ποικιλίες τριαντάφυλλων, από όλον τον κόσμο. Από τη σπάνια ποικιλία *Rosa chinensis Mutabilis*, της οποίας τα πέταλα αλλάζουν χρώμα με την πάροδο του χρόνου, έως το *Rosa foetida*, γνωστό για τη δυσάρεστη οσμή του (Φωτ. 1. 3).

Φωτογραφία 1. 3. Roseto Comunale di Roma, Ρώμη, Ιταλία

- ***Chelsea Physic Garden, Λονδίνο, Αγγλία***

Ο περιφραγμένος αυτός κήπος που βρίσκεται κατά μήκος του Τάμεση ιδρύθηκε το 1673, από την Ένωση Φαρμακοποιών, όπου ακόμη και σήμερα τμήμα του κήπου είναι αφιερωμένο στα φαρμακευτικά φυτά και τις ιδιότητές τους. Ο κήπος συνθέτει ένα θέαμα εντυπωσιακό ακόμη και σε όσους δεν ενδιαφέρονται για την συγκεκριμένη επιστήμη (Φωτ. 1.4).

Φωτογραφία 1. 4. Chelsea Physic Garden, Λονδίνο, Αγγλία

- ***Royal Botanic Garden, Σίδνεϋ, Αυστραλία***

Στην άκρη του λιμανιού της πόλης και δίπλα στη διάσημη Όπερα, βρίσκεται ο εντυπωσιακός αυτός κήπος που φιλοξενεί τα πάντα, από τροπικά φυτά έως τριανταφυλλιές. Ως αξιοσημείωτο παράδειγμα αναφέρουμε ένα σπάνιο πεύκο το Wollemi, είδος δένδρου που θεωρούνταν εξαφανισμένο, έως ότου ανακαλύφθηκε στη Νέα Νότια Ουαλία (Φωτ. 1.5)..

Φωτογραφία 1. 5. Royal Botanic Garden, Σίδνεϋ, Αυστραλία

- ***Koishikawa Korakuen Gardens, Τόκιο, Ιαπωνία***

Ιστορία και ομορφιά χαρακτηρίζουν τον συγκεκριμένο κήπο. Η εντυπωσιακή γέφυρα «Full Moon Bridge» πήρε το όνομά της από την αντανάκλασή της στο νερό, όπου δημιουργεί έναν πλήρη κύκλο. Παράλληλα, η γέφυρα αυτή είναι διάσημη καθώς χρονολογείται από την πρώιμη περίοδο Edo. Στους κήπους που την πλαισιώνουν, οι επισκέπτες θαυμάζουν τις ανθισμένες κερασιές, τους καταπράσινους λόφους και τις λίμνες με τα νούφαρα (Φωτ. 1.6).

Φωτογραφία 1. 6. *Koishikawa Korakuen Gardens, Τόκιο, Ιαπωνία*

- ***Singapore Botanic Gardens, Σιγκαπούρη***

Υβρίδια ορχιδέας έχουν φυτευτεί στους Βοτανικούς κήπους της Σιγκαπούρης, τα οποία χρονολογούνται από το 1859. Σήμερα πάνω από 1000 είδη και 2000 υβρίδια εκτίθεται στον Εθνικό κήπο Ορχιδέας, συμπεριλαμβανομένου ενός που ονομάστηκε προς τιμήν του Δούκα και της Δούκισσας του Cambridge, με την ονομασία Vanda William Catherine. Άλλα αξιοθέατα στον συγκεκριμένο χώρο αποτελούν μια Λίμνη των Κύκνων, ένας ευωδιαστός κήπος, υπαίθρια γλυπτά και ηλιακά ρολόγια. Έτσι εξηγείται γιατί ο εν λόγω κήπος είναι υποψήφιος στη λίστα Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO (Φωτ. 1.7).

Φωτογραφία 1. 7. Singapore Botanic Gardens, Σιγκαπούρη

- ***Jardim Botânico, Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία***

Εντυπωσιακή η είσοδος στον κήπο αυτό με τη λεωφόρο Royal Palms, μια διπλή σειρά από 134 τεράστιους φοίνικες. Τα 340 στρέμματα του υπόλοιπου κήπου πλαισιώνονται με περισσότερα από 5000 είδη φυτών, όπως ορχιδέες, νούφαρα και φυτά του Αμαζονίου (Φωτ. 1.8).

Φωτογραφία 1. 8. Jardim Botânico, Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία

- **Wave Hill, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ**

Ο βοτανικός κήπος Wave Hill της Νέας Υόρκης διαθέτει φοίνικες, παχύφυτα και τροπικά λουλούδια, που πλαισιώνει τη θέα στον ποταμό Hudson. Στον συγκεκριμένο κήπο διοργανώνονται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, υπαίθρια μαθήματα γιόγκα και τάιτσι (www.newsbeast.gr) (Φωτ. 1.9).

Φωτογραφία 1. 9. Wave Hill, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ

- **Εθνικός Κήπος, Αθήνα, Ελλάδα**

Πρόκειται για τον πρώτο οργανωμένο χώρο διακοσμητικού πρασίνου της Νεότερης Ελλάδας, ο οποίος χαρακτηρίστηκε ως Ιστορικός τόπος (Φ.Ε.Κ. 49 /Α.Α.Π./ 23-3-2011). Η διαμόρφωσή του ξεκίνησε το 1839-1840. Έχει έκταση 154.000 τ.μ., με εκατοντάδες είδη δέντρων, θάμνων και άλλων φυτών, πολλά είδη πουλιών, λίμνες, διάφορα κτίσματα (Παιδική βιβλιοθήκη, Κτίριο Βοτανολογικής Συλλογής. Παραδοσιακό καφενείο), αρχαιολογικά κατάλοιπα (μωσαϊκό ρωμαϊκής έπαυλης, διάσπαρτα μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη), ένα ηλιακό ρολόι, διακοσμητικά στοιχεία (πέργκολες, λίμνες), προτομές (Α. Βαλαωρίτη, Ι. Ευνάρδου, Ι. Καποδίστρια, Jean Moreas

(Ζαν Μορεάς), Δ. Σολωμού, Σπ. Σαμαρά. Υπάρχει τέλος, ο χώρος της ζωοπτηνολογικής συλλογής, όπου ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί (Φωτ. 1.10).

Φωτογραφία 1. 10. Εθνικός Κήπος, Αθήνα, Ελλάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Το αστικό πράσινο στη σημερινή εποχή και ιδιαίτερα στις συνθήκες των πόλεων πρέπει να παρέχει δυνατότητα φυγής από το ανθρωπογενές πυκνά δομημένο περιβάλλον, σε έναν χώρο με χρώματα, σχήματα, ηπιότερους θορύβους, χώρο δροσερό και ευχάριστο. Κατά συνέπεια, το αστικό πράσινο θα πρέπει να αποτελεί μίμηση της φύσης (www.citybranding.gr /17-11-2015).

2.1. Η σημασία του αστικού πρασίνου στην πόλη

Με τον όρο ‘αστικό πράσινο’ εννοείται κάθε είδους βλάστηση, δάση, δέντρα, φυτά και γενικά όλο το πράσινο που αναπτύσσεται στον ιστό και τα όρια της κάθε πόλης.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του αστικού χώρου απασχολεί όλο και περισσότερες κυβερνήσεις, διοικήσεις και οικολογικές οργανώσεις. Αλλά και οι απλοί πολίτες των σύγχρονων πόλεων ευαισθητοποιούνται και οργανώνονται πολύ συστηματικά σε θέματα πρασίνου, με στόχο να προστατεύσουν το αστικό πράσινο και να κάνουν τις πόλεις περισσότερο βιώσιμες.

Το ποσοστό των ελεύθερων χώρων και των χώρων πρασίνου συνθέτει παράγοντα και μέτρο για τον καλό σχεδιασμό και το υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής μιας πόλης. Οι αστικές περιοχές αποτελούν το καθημερινό περιβάλλον για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και η ποιότητα του αστικού πρασίνου αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως σημαντικός παράγοντας της ποιότητας ζωής της πόλης, δεδομένου ότι ασκούν ουσιαστική οικολογική και αισθητική επίδραση στον αστικό πληθυσμό (www.citybranding.gr).

Η ύπαρξη χώρων πρασίνου μέσα στον αστικό ιστό επηρεάζει όλους τους τομείς της αστικής διαβίωσης. Συμβάλλει στη διατήρηση του περιβάλλοντος και την αειφορία, στην

προστασία της βιοποικιλότητας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, συντελώντας στην ψυχική και σωματική υγεία των δημοτών της κάθε πόλης.

Παράδειγμα μη επιμελούς σχεδιασμού και πρόβλεψης αστικού πρασίνου αποτελεί η Αθήνα, η οποία έχει το μικρότερο ποσοστό πρασίνου από όλες τις Ευρωπαϊκές πόλεις. Μόλις 2 τ.μ. ανά κάτοικο, όταν η Ουάσιγκτον έχει 50 τ.μ., η Χάγη 27,7 τ.μ., το Άμστερνταμ 27 τ.μ., η Βιέννη 20 τ.μ., το Βερολίνο 13 τ.μ., η Ρώμη 9 τ.μ., το Παρίσι 8 τ.μ., και η Θεσσαλονίκη 2,7 τ.μ.

Στην Ευρώπη, συναντώνται τάσεις που σχετίζονται με τον οικολογικό σχεδιασμό των αστικών περιοχών, έχοντας ως επίκεντρο την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση των αστικών οικοτόπων (www.ert.gr).

Το αστικό πράσινο γενικότερα μας χρησιμεύει στους κάτωθι τομείς της ζωής μας:

- ✓ Παραγωγή οξυγόνου, δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα
- ✓ Απορρόφηση και εξουδετέρωση διαφόρων επιβλαβών ουσιών
- ✓ Ευνοϊκή επίδραση στο μικροκλίμα και τις συνθήκες της περιοχής
- ✓ Μείωση της έντασης του ανέμου
- ✓ Μείωση των θορύβων
- ✓ Συγκράτηση του βρόχινου νερού, παρεμπόδιση διάβρωσης
- ✓ Μείωση της εξάτμισης του εδάφους και αύξηση της υγρασίας του
- ✓ Ενίσχυση των υπογείων νερών με παράλληλη βελτίωση της ποιότητας του νερού
- ✓ Συγκράτηση του εδάφους, περιορισμός της διάβρωσης, αύξηση της γονιμότητας
- ✓ Διατήρηση κατάλληλων συνθηκών ζωής για πολλούς ζωικούς οργανισμούς
- ✓ Τέλος, παραγωγή ξύλου και άλλων προϊόντων

2.2. Οικολογικός ρόλος του αστικού πρασίνου

Η οικολογία ανήκει στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Υπάρχουν πολλές πρακτικές εφαρμογές της σε τομείς όπως βιολογία διατήρησης, διαχείριση υγροτόπων, διαχείριση φυσικών πόρων, σχεδιασμό πόλεων, υγεία της κοινότητας, οικονομία, βασική και εφαρμοσμένη επιστήμη και ανθρώπινη κοινωνική αλληλεπίδραση.

Με εξαίρεση τους τρεις τελευταίους τομείς, στους οποίους θα αναφερθούμε στην επόμενη υποενότητα, επικεντρωνόμαστε στους κάτωθι άξονες των πρώτων τομέων, που είναι:

- Περιορισμός ατμοσφαιρικής ρύπανσης: Ένας άνθρωπος καλύπτει τις ανάγκες μιας ημέρας σε οξυγόνο από μία επιφάνεια φυλλώματος 25 τ.μ. Γενικά σε μια επιφάνεια πρασίνου ενός εκταρίου που περιλαμβάνει δέντρα, θάμνους και χλόη, αποδίδονται 600 kg O₂ σε 12 ώρες, ενώ δεσμεύονται 900 kg CO₂ (Αραβαντινός και Κοσμάκη, 1988). Αντίστοιχες ζώνες πρασίνου περιορίζουν κατά 45% τους αέριους ρυπαντές από οξείδια C, N και S, τους βασικότερους ρύπους που συναντάμε στα πολεοδομικά συγκροτήματα (McPherson et al., 1999). Μια επιφάνεια πρασίνου δημιουργεί ρεύματα αέρα που εξουδετερώνουν εν μέρει το φράγμα της θερμοκρασιακής αναστροφής που παγιδεύει τη ρύπανση.
- Επίδραση στις συνθήκες μικροκλίματος: Τα φύλλα των δέντρων έχουν την ικανότητα να συγκρατούν, αντανakλούν, απορροφούν και μεταβιβάζουν την ηλιακή ακτινοβολία. Ένα δέντρο με επάρκεια νερού, διοχετεύει καθημερινά στην ατμόσφαιρα μέχρι 400 L νερό με τη μορφή υδρατμών (Kramer and Kozlowski, 1979). Σε συνθήκες καύσωνα το κατάλληλο αστικό και περιαστικό πράσινο μπορεί να μειώσει τη θερμοκρασία μέχρι και 5 βαθμούς (McPherson et al., 1999).
- Εμπλουτισμός υδροφόρου ορίζοντα: Όταν στις ακάλυπτες επιφάνειες δεν υπάρχει βλάστηση, τα νερά της βροχής ρέουν ταχύτατα επιφανειακά ή μέσα από τους αποχετευτικούς αγωγούς και έτσι δεν ενισχύουν τους υδροφόρους ορίζοντες (Attore et al., 2000). Αντίθετα, η ύπαρξη βλάστησης εξασφαλίζει τη σύνδεση με τους υδροφόρους ορίζοντες, ενώ παράλληλα μειώνονται τα νερά απορροής. Ένα μέρος των βρόχινων νερών συγκρατείται από τα φύλλα και ένα άλλο εισέρχεται στο έδαφος, όπου ένα μέρος συγκρατείται από αυτό κι ένα άλλο εμπλουτίζει τους υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες (Kuchelmeister, 2000).
- Αντιανεμική προστασία: Δέντρα και θάμνοι μπορούν να ρυθμίζουν την κίνηση και την ταχύτητα του ανέμου δρώντας σαν εμπόδιο, ρυθμίζοντας ή εκτρέποντας την κατεύθυνσή του. Το αποτέλεσμα και ο βαθμός ρύθμισης ποικίλει ανάλογα με τα είδη δέντρων, το ύψος τους, τη μορφή τους, την πυκνότητα και συνοχή του φυλλώματος και την τρέχουσα διάταξη των δέντρων και των θάμνων (Ντάφης, 1989, McPherson et al., 1999).
- Συγκράτηση εδαφών: Οι διάφορες μορφές βλάστησης έχουν τη δυνατότητα να συγκρατούν τα εδάφη και να τα κρατούν συνεκτικά. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται κατολισθήσεις

και διαβρώσεις, τόσο σε μη αστικές περιοχές, όσο και σε περιαστικές και αστικές, όπως πάρκα με έντονο ανάγλυφο ή ακάλυπτες και αδιαμόρφωτες επιφάνειες (Kuchelmeister, 2000).

- Μείωση θορύβου: Ζώνες πρασίνου απομονώνουν χώρους με σημαντική ηχορύπανση, όπως αυτοκινητόδρομοι, εργοστάσια, αυλές σχολείων, σιδηροδρομικές γραμμές. Αναφέρεται ότι κάθε τετραγωνικό μέτρο πρασίνου μειώνει το θόρυβο κατά 0,17 ντεσιμπέλ (Harris and Dines, 1998, Samara and Tsitsoni, 2010).
- Καταπολέμηση της σκόνης: Λόγω της επιβράδυνσης της ταχύτητας του ανέμου μέσα από τη βλάστηση, η αιωρούμενη στην ατμόσφαιρα σκόνη επικάθεται στα φύλλα, από τα οποία ξεπλένεται κατόπιν με τη βροχή. Τα δέντρα έχουν τη δυνατότητα να συγκρατήσουν μέχρι και το 75% της ρύπανσης από σκόνη και καπνό (Hodge, 1995).
- Προστασία της βιοποικιλότητας: Το αστικό πράσινο έχει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στο περιβάλλον μιας πόλης. Αρκετές αστικές περιοχές με πάρκα, δεντροστοιχίες και κήπους, καθώς και η ύπαρξη ρεμάτων, ποταμών αποτελούν καταφύγιο και ενδιαίτημα πολλών ειδών της πανίδας μιας περιοχής (McPherson et al., 1999, Tjallingii, 2000).
- Αισθητική βελτίωση: Τόσο στον πολεοδομικό, όσο και στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό η χρήση του πρασίνου βελτιώνει την αισθητική αντίληψη και την απόλαυση του αστικού τοπίου. Η κατάλληλη χρήση φυτικού υλικού και άλλων φυσικών στοιχείων (πέτρα, νερό, ξύλο) συντελεί στην αρμονική σχέση μεταξύ κατασκευών, ανθρώπων και φυσικού περιβάλλοντος (Hodge, 1995, Burden, 2006).

2.3. Κοινωνικός και οικονομικός ρόλος του αστικού πρασίνου

- ❖ Υγεία: Η βελτίωση που επιφέρει το αστικό πράσινο στις κλιματολογικές συνθήκες, το έδαφος και το νερό, επιδρά θετικά στην υγεία των ανθρώπων στις πόλεις (Kuchelmeister, 2000).
- ❖ Εκπαίδευση: Τα οφέλη και οι λειτουργίες της βλάστησης για μια πόλη μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης, μέσω βοτανικών κήπων και πάρκων περιβαλλοντικής πληροφόρησης.

- ❖ Ψυχική υγεία και αναψυχή: Οι διάφοροι χώροι πρασίνου όπως πάρκα, άλση και περιαστικά δάση συνθέτουν χώρους αναψυχής, χαλάρωσης, ξεκούρασης, ψυχικής ευφορίας και συντελούν στην απομάκρυνση της καθημερινής έντασης.
- ❖ Εργασία: Η άσκηση της δασοπονίας πόλεων μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες και δυνατότητες απασχόλησης στους κατοίκους της, που είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τους κατοίκους των φτωχότερων χωρών. Στις αναπτυγμένες χώρες το αστικό πράσινο αποτελεί σημαντικό κλάδο ανάπτυξης επιχειρήσεων όπως φυτώρια, τεχνικές εταιρίες συντήρησης και εγκατάστασης πρασίνου, κλπ (McPherson et al. 1999, Kuchelmeister 2000).
- ❖ Αύξηση της αξίας των ιδιόκτητων ακινήτων: Ιδιοκτησίες που βρίσκονται κοντά σε πάρκα ή χώρους πρασίνου έχουν, αφενός μεγαλύτερη ζήτηση, αφετέρου μεγαλύτερη οικονομική αξία, της τάξης του 5-12% (Luttik, 2000).
- ❖ Παραγωγή υλικών αγαθών: Στις αναπτυσσόμενες και φτωχότερες χώρες το αστικό πράσινο συμβάλει στην παραγωγή υλικών όπως τροφής, καυσίμων και ξυλείας, υλικά τα οποία με τη σειρά τους συμβάλουν στη βελτίωση της ζωής των κατοίκων (Kuchelmeister, 1998).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ ΚΑΙ Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Φωτογραφία 3.1. Χάρτης του νομού Χανίων, Κρήτη

Τα Χανιά είναι παραλιακή πόλη της βορειοδυτικής Κρήτης και αναμφισβήτητα όμορφη και νοσταλγική, που διατήρησε την παλιά της φυσιογνωμία, όσο καμιά άλλη. Καταλαμβάνει έκταση περίπου 11 τετραγωνικά χιλιόμετρα και έχει πληθυσμό 55.838 κατοίκους (απογραφή

2001). Το λιμάνι της θεωρείται από τα σημαντικότερα του νησιού και βρίσκεται στην κόλπο της Σούδας. Στην ίδια κατεύθυνση βορειότερα βρίσκεται ο αερολιμένας (περιοχή Ακρωτηρίου) με αφίξεις και προορισμούς από όλα σχεδόν τα μέρη της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Παλιά ήταν η πρωτεύουσα του νησιού, ενώ σήμερα είναι η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Κρήτης.

Η πόλη είναι κτισμένη πάνω στα ερείπια της μινωικής Κυδωνίας, που αναφέρεται από τον Όμηρο και σύμφωνα με τη μυθολογία ίδρυσε ο Κύδωνας, γιος του Ερμή και της Ακαταλλίδος (κόρης του Μίνωα).

3.1. Γεωγραφική θέση

Η περιοχή καλύπτει τη δυτική πλευρά της Κρήτης (2.376 τετ. χιλιόμετρα), με πληθυσμό 150.387 (απογραφή 2001) κατοίκους σε ολόκληρο το νομό. Συνορεύει ανατολικά με το νομό Ρεθύμνης, ενώ βρέχεται στις τρεις άλλες πλευρές του, δυτικά από τη Μεσόγειο θάλασσα, το Κρητικό Πέλαγος στο βορά και το Λυβικό στο νότο. Σε έκταση 350 χιλιομέτρων ξεδιπλώνονται ατελείωτα δαντελωτά ακρογιάλια, όρμοι, νησάκια και κρυμμένες αμμουδερές παραλίες στους πρόποδες των άγριων βουνών.

Η οροσειρά των Λευκών Ορέων με πολλές δεκάδες κορυφές διατρέχει το νομό από δύση προς ανατολή, σχηματίζοντας μεγάλα οροπέδια, όπως του Ομαλού (1080 μ) και του Ασκύφου (730 μ.). Χωρίζεται πολλές φορές από άγρια φαράγγια και χαράδρες, όπως της Αγ. Ειρήνης, της Σαμαριάς, της Αράδενας, της Ίμβρου και πολλά άλλα. Βόρεια της οροσειράς ξεδιπλώνεται μεγάλη, εύφορη πεδιάδα. Τα άφθονα νερά των πηγών των Λευκών Ορέων μετατρέπονται σε ποταμούς, με μεγαλύτερους τον Πλατανιά (αρχαίο Ιάρδανο) και τον Κοιλιάρη. Οι κάμποι της Κισάμου, Χανίων, Αρμένων και Γεωργιούπολης καταλήγουν στα πληθυσμιακά μεστά και τουριστικά αξιοποιημένα παράλια του Κρητικού Πελάγους.

Το πολυσχιδές ανάγλυφο της βόρειας ακτής χαρακτηρίζεται από τις τέσσερις μεγάλες χερσονήσους και τα ομώνυμα ακρωτήρια, της Γραμβούσας, της Ειρήνης (Σπάθας), του Ακρωτηρίου και του Δρεπάνου. Ανάμεσά τους διαμορφώνονται και οι τέσσερις μεγάλοι και ευλίμενοι κόλποι της Κισάμου, των Χανίων, της Σούδας και της Γεωργιούπολης.

Τα νησάκια του νομού είναι μικρά και ακατοίκητα, με εξαίρεση τη Γαύδο, το νοτιότερο κατοικημένο άκρο της Ευρώπης. Μοναδική τέλος, όχι μόνο για τα Χανιά αλλά και ολόκληρη την Κρήτη είναι η λίμνη του Κουρνά (www.chania-cci.gr).

3.2. Ιστορία της πόλης

Το όνομα της πόλης φαίνεται να προήλθε από το προελληνικό τοπωνύμιο ‘Αλχανία κόμη’, το οποίο οι Άραβες κατακτητές το μετέτρεψαν σε «Αλ Κανέα», θεωρώντας ότι ήταν ο αραβικός τύπος «Al Hanim» (χάνι). Οι Ενετοί, οι μετέπειτα κατακτητές του νησιού, το άλλαξαν σε ‘Κανέα’, το οποίο κατέληξε στο όνομα Χανιά, με τα χρόνια. Η παράδοση όμως πιστεύει ότι το όνομα οφείλεται στον Σαρακηνό κατακτητή Χάνη, ενώ μια άλλη εκδοχή υποστηρίζει ότι το όνομα Χανά είναι παραφθορά του ονόματος Χθονία, που ήταν ένα από τα αρχαία ονόματα της Κρήτης ([www:users.sch.gr](http://www.users.sch.gr)).

Σύμφωνα με τις ανασκαφές, η περιοχή των Χανίων ήταν κατοικημένη από τη Νεολιθική εποχή. Μετά τη Μινωική εποχή, η πόλη αποτέλεσε μια σημαντική πόλη-κράτος, με όρια από τη θάλασσα μέχρι τους πρόποδες των Λευκών Ορέων.

Πρώτοι αποικιστές από την ηπειρωτική Ελλάδα ήταν οι Δωριείς γύρω στο 1100 π.Χ. Η Κυδωνία βρισκόταν σε συνεχείς διενέξεις με άλλες πόλεις-κράτη της περιοχής, όπως τα Άπτερα, τα Φαλάσαρνα και η Πολυρρήνεια. Το 69 π.Χ. ο Ρωμαίος πρόξενος Caecilius Metellus κατέλαβε την Κυδωνία, η οποία έλαβε προνόμια ανεξάρτητης πόλης-κράτους από τους Ρωμαίους, όπου και κράτησε το δικαίωμα να έχει δικό της νόμισμα μέχρι τον τρίτο αιώνα μ.Χ.

Η πρώτη βυζαντινή περίοδος διήρκεσε από το 395 έως το 824 μ.Χ. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι χριστιανικοί πληθυσμοί μετακινήθηκαν προς τα ορεινά του νομού, λόγω των διωγμών. Ο βυζαντινός στρατηγός Νικηφόρος Φωκάς ανακατέλαβε την πόλη το 961 μ.Χ.

Η δεύτερη βυζαντινή περίοδος κράτησε έως το 1204 μ.Χ. Οι βυζαντινοί άρχισαν να ενισχύουν με οχυρωματικά έργα την πόλη, με σκοπό να αποτρέψουν και άλλη αραβική επιδρομή. Μετά την τέταρτη σταυροφορία (1204 μ.Χ.) και την πτώση της βυζαντινής κυριαρχίας στην περιοχή, η Κρήτη δόθηκε στον Βονιφάτιο το Μομφερατικό. Αυτός αποφάσισε να την πουλήσει στους Ενετούς για 100 ασημένια μάρκα. Το 1252 οι Ενετοί κατάφεραν να υποτάξουν τους Κρήτες, αλλά το 1263 οι αντίπαλοί τους Γενουάτες, με τοπική υποστήριξη πολιορκήσαν την πόλη υπό τις διαταγές του Ενρίκο Πεσκατόρε, και την κράτησαν έως το 1285, όπου οι Ενετοί επέστρεψαν.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453) από τους Οθωμανούς, αρκετοί ιερείς, μοναχοί, λόγιοι και καλλιτέχνες βρήκαν καταφύγιο στην Κρήτη, βοηθώντας στην πολιτιστική ενίσχυση του νησιού. Τα Χανιά, την περίοδο αυτή περιέχουν ένα μίγμα βυζαντινού, ενετικού και κλασικού ελληνικού πολιτισμού.

Το 1645 και ύστερα από 2μηνη πολιορκία, οι Οθωμανοί καταλαμβάνουν την πόλη. Οι απώλειες και από τις δύο πλευρές (ιδιαίτερα των Οθωμανών) ήταν τεράστιες. Ο Οθωμανός διοικητής στην επιστροφή του εκτελέστηκε, έχοντας χάσει πάνω από 40.000 άντρες. Οι Τούρκοι

εποίκησαν τις ανατολικές συνοικίες της πόλης (Σπλάτζια και Καστέλι), ενώ μετέτρεψαν αρκετές εκκλησίες σε τζαμιά. Στα Χανιά διέμενε και ο Πασάς της Κρήτης.

Το 1821 με την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης υπήρξαν μεγάλες διαμάχες μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων, που οδήγησαν σε μεγάλες απώλειες και από τις δύο πλευρές. Παρά τις σποραδικές όμως επιτυχίες των κρητικών η επανάσταση καταπνίγηκε.

Το 1828 η Κρήτη πέρασε υπό τον έλεγχο του Αιγύπτιου ηγέτη Μοχάμετ Άλη, ενώ το 1840 ξαναπέρασε στον άμεσο έλεγχο της Υψηλής Πύλης.

Το 1841 και το 1858 η Κρήτη επαναστατεί και πάλι. Μετά τη δεύτερη επανάσταση (1858) αναγνωρίστηκαν κάποια δικαιώματα στους Κρητικούς, όπως να οπλοφορούν, καθώς και σειρές κανονισμών σχετικά με το χριστιανικό δίκαιο και την απόλυτη ελευθερία άσκησης της θρησκείας.

Ως δεύτερο '21 θεωρείται για το νησί η Κρητική Επανάσταση.

Στην Ελλάδα επικρατούσε διχασμένη πολιτική ατμόσφαιρα το διάστημα αυτό, με την κυβέρνηση Μπενιζέλου Ρούφου, σαφώς αντίθετη από τον αποφασιστικό Αλέξανδρο Κουμουνδούρο, οπαδό της ρωσικής πολιτικής. Από τις Μεγάλες Δυνάμεις μόνο η Ρωσία, που ταπεινώθηκε με τη Συνθήκη των Παρισίων (1856) έδειξε να ευνοεί και να υποκινεί την επανάσταση, μέσω του προξένου της στα Χανιά Σπυρίδωνα Δενδρινού και του υποπρόξενου Ιωάννη Μητσοτάκη στο Ηράκλειο. Οι ωμότητες των Τούρκων στην Κρήτη ανάγκασαν τον Σουλτάνο να μεταβάλλει την πολιτική του στάση. Έστειλε στην Κρήτη το Μεγάλο Βεζίρη Ααλή Πασά, κομιστή διοικητικών παραχωρήσεων, που απετέλεσαν τη βάση του λεγόμενου Οργανικού Νόμου (1868). Επρόκειτο για ένα καθεστώς υποτυπώδους ημιαυτονομίας.

Την ίδια αυτή περίοδο, οι αποστολές εθελοντών, εφοδίων και όπλων από την Ελλάδα προκειμένου να ενισχύσουν την επανάσταση του κρητικού λαού εξαγριώνει την Τουρκία. Στα τέλη του 1868 η Τουρκία κατηγορεί την Ελλάδα για ενεργό ανάμειξη και την απειλεί με πόλεμο, ο οποίος αποφεύχθηκε με επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων. Η Ελλάδα δέχτηκε το τουρκικό τελεσίγραφο και σταμάτησε την έμπρακτη βοήθεια στην Κρήτη. Η Τουρκία από την άλλη υποχώρησε στις υποδείξεις της Αγγλίας, με παραχώρηση γενικής αμνηστίας και νέα προνόμια.

Στις 11 Δεκεμβρίου του 1868 η Προσωρινή Κυβέρνηση πολιορκήθηκε στη Γωνιά Κισάμου. Τον Ιανουάριο του 1869 η ευρωπαϊκή διπλωματία στρέφεται υπέρ της Τουρκίας και οι Μεγάλες Δυνάμεις με τη Συνθήκη των Παρισίων (9-20 Ιανουαρίου) αποφάσισαν την απαγόρευση στην Ελλάδα σχηματισμού εθελοντικών σχημάτων και εφοδιασμού επαναστατών.

Η Επανάσταση της Κρήτης εξέπνευσε με τον πόθο για ελευθερία και επιθυμία ένωσης με την Ελλάδα. Το μόνο θετικό ήταν τα σκιάδη προνόμια του Οργανικού Νόμου, που έθεταν το Κρητικό Ζήτημα σε νέες βάσεις, που λειτούργησαν ως σημείο αναφοράς για τα επόμενα

απελευθερωτικά κινήματα της Κρήτης. Ο απόηχος της Επανάστασης δεν άφησε ασυγκίνητους Έλληνες και Φιλέλληνες, καλλιτέχνες και μη, από Ελλάδα και εξωτερικό. Παραθέτουμε λίγα λόγια του φιλέλληνα Βίκτωρος Ουγκώ, σχετικά με το θέμα: «Διότι ο μεν Θεός έπλασε αυτόν τον κάλλιστον τόπον της οικουμένης, οι δε Τούρκοι τον ανέδειξαν τον αθλιέστερον [...] , διότι η Κρήτη είναι Ελλάς και ουχί Τουρκία...» Στρεφόμενος προς την Αμερική, την οποία απελευθέρωσε η Γαλλία τον 18^ο αιώνα σημειώνει: «Απελευθερώστε την Κρήτη και σας δίνουμε εξόφληση του χρέους σας. Πληρώνοντας την Ελλάδα είναι σαν να πληρώνεται τη Γαλλία».

Η επανάσταση για την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα (1897)

Σε επαναστατικό αναβρασμό βρίσκεται ο κρητικός λαός το διάστημα 1890 έως 1895, τόσο από βαριά φορολογία και καταπίεση, όσο και από βιαιοπραγίες και δολοφονίες από τους Τούρκους. Στις 23 και 24 Ιανουαρίου 1897 οι Τούρκοι βάζουν φωτιά στα Χανιά και σφάζουν τους χριστιανούς. Εκατό περίπου επαναστάτες συγκεντρώθηκαν στο Ακρωτήριο, αποφασισμένοι να διεκδικήσουν με κάθε μέσο, την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Το ψήφισμα των επαναστατών στις 25 Ιανουαρίου κήρυξε την κατάλυση της τουρκικής κατοχής και καλούσε τον Έλληνα βασιλιά να καταλάβει το νησί. Οι Μεγάλες Δυνάμεις (Ιταλία, Γαλλία, Αυστρία, Γερμανία, Αγγλία και Ρωσία) δεν αποδέχονται το αίτημα και αποφασίζουν διεθνή κατοχή των πόλεων Χανίων, Ρεθύμνου και Ηρακλείου. Η νέα εξέλιξη κινητοποίησε το βασιλιά Γεώργιο Α΄ και την κυβέρνηση Δεληγιάννη να επέμβουν, στέλνοντας στρατό στα Χανιά (ο οποίος αποβιβάστηκε την 3^η Φεβρουαρίου στο Κολυμπάρι), με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Τιμολέοντα Βάσσο, ενώ στο Ρέθυμνο και το Ηράκλειο στάλθηκαν εθελοντές και πολεμοφόδια. Ο Βάσσος ανακοινώνει την εντολή κατάληψης του νησιού στο όνομα του βασιλιά, ενώ οι Μεγάλες Δυνάμεις τον ειδοποιούν να μην πλησιάσει σε ακτίνα μικρότερη των έξι χιλιομέτρων.

Στις 9 Φεβρουαρίου 1897 ο Ιταλός ναύαρχος Κανεβάρο άρχισε το βομβαρδισμό του επαναστατικού στρατοπέδου. Οι οβίδες είχαν για στόχο τόσο τους επαναστάτες, όσο και την υψωμένη ελληνική σημαία. Δύο φορές η σημαία πέφτει χτυπημένη από οβίδες. Τότε ο επαναστάτης Σπύρος Καγιαλεδάκης ή Καγιαλές, τη σηκώνει όρθια χρησιμοποιώντας για κοντάρι το ίδιο του το σώμα. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι ο αδριάντας του Καγιαλεδάκη, στη συγκεκριμένη στάση κοσμεί τον ιερό χώρο των Τάφων των Βενιζέλων στο συγκεκριμένο σημείο της επανάστασης στο Ακρωτήριο Χανίων (Φωτ. 3.2) .

Φωτογραφία 3.2. Ο αγωνιστής Σπύρος Καγιαλεδάκης

Όταν οι ξένοι ναύαρχοι είδαν με τα κιάλια έναν άνθρωπο να κρατάει κυματιστή την ελληνική σημαία, άναυδοι με την παληκαριά του διέταξαν να σταματήσει ο βομβαρδισμός. Ο επικεφαλής Ιταλός Κανεβάρο γράφει στα απομνημονεύματά του: « Η ανύψωση της σημαίας με αυτόν τον τόσο ηρωικό τρόπο, αποτέλεσε μια στιγμή της ζωής μου που δεν θα λησμονήσω ποτέ».

Λίγους μήνες αργότερα η Κρήτη κερδίζει την αυτονομία της από την Οθωμανική Αυτοκρατορία (1898), ενώ ακολούθησε η Ένωσή της με την Ελλάδα (1 Δεκεμβρίου 1913).

Ο ρόλος και το έργο του Εθνάρχη μας Ελευθερίου Βενιζέλου, ο οποίος ενεπλάκη και στην προαναφερόμενη επανάσταση του Ακρωτηρίου, είναι γνωστά, όχι μόνο στην ελληνική αλλά και στην παγκόσμια επικράτεια. Στην υποενότητα που ακολουθεί θα αναφερθούμε –μεταξύ άλλων,

στο σπίτι που γεννήθηκε αλλά και στο σπίτι που έζησε και έφυγε ο μεγάλος αυτός πολιτικός ηγέτης.

3.3. Χώροι ενδιαφέροντος

Αρχαιολογικοί χώροι

Ανάλογοι με την πλούσια ιστορία του τόπου είναι και οι χώροι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Η αρχαία Απτέρα είναι μία από αυτές και βρίσκεται ανατολικά των Χανίων, κοντά στο χωριό Μεγάλα Χωράφια. Η αρχαία Απτέρα, πόλη ιδρυμένη σε μια θέση που δεσπόζει στον κόλπο της Σούδας και τον κάμπο των Αρμένων, με εντυπωσιακό σκηνικό τον μεγάλο όγκο των Λευκών Ορέων στο νότο. Η πόλη άκμασε κατά την Ελληνιστική εποχή (330-68 π.Χ.) και πέρασε στα χέρια των Ρωμαίων κατακτητών, για να γνωρίσει δεύτερη μεγάλη ακμή. Ο επισκέπτης μπορεί να δει μέρος από τα ελληνιστικά τείχη της ακρόπολης να περιτρέχουν το λόφο και πολλά κατάλοιπα της ρωμαιοκρατίας, με κυριότερα τις θολωτές δεξαμενές και τις θέρμες. Η αρχαιότητα έδωσε τη θέση της στο Βυζάντιο, καθώς ο χώρος πέρασε νωρίς στην Ιερά Μονή Πάτμου. Αργότερα, επί τουρκοκρατίας η επέμβαση γίνεται ιδιαίτερα αισθητή με την επιβλητική παρουσία του Κούλε στη βόρεια άκρη του λόφου, που δεσπόζει πάνω από το φρούριο Ιτζεδίν, τον από ξηράς φύλακα του κόλπου της Σούδας (Φωτ. 3.3).

Φωτογραφία 3.3. Η αρχαία Απτέρα (Σούδα Χανίων)

Η αρχαία Πολυρρήνεια βρίσκεται δυτικά των Χανίων και νότια της Κισάμου και αποτελεί μια άλλη μεγάλη πόλη της αρχαίας Κρήτης. Ιδρύθηκε σε μια εντυπωσιακή θέση, που κυριαρχεί στον κάμπο και τον κόλπο της Κισάμου. Σήμερα σώζονται οικοδομικά κατάλοιπα των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, ωστόσο το εντυπωσιακότερο στοιχείο της είναι η επιβλητική οχύρωση της ακρόπολής της, έργα των βυζαντινών χρόνων.

Στο δυτικότερο άκρο των Χανίων, δίπλα σε μια από τις ομορφότερες παραλίες του νομού, κείτονται τα εντυπωσιακά ερείπια της αρχαίας Φαλάσαρνας. Ασφαλώς, πίσω από τα αυστηρά ελληνιστικά τείχη της είχε περιτειχισμένο λιμάνι, που την έκανε μία από τις δυνατότερες ναυτικές και πειρατικές πόλεις της Κρήτης. Καταστράφηκε ολοσχερώς το 68 π.Χ., από τον Μέτελλο και δεν κατοικήθηκε ξανά. Εντυπωσιάζουν οι τέσσερις ισχυροί πύργοι του λιμανιού, οι εγκαταστάσεις του οποίου, λόγω της τεκτονικής ανύψωσης της δυτικής ακτής της Κρήτης κατά την ύστερη αρχαιότητα, βρίσκονται σήμερα περίπου 6,5 μέτρα ψηλότερα από τη στάθμη της θάλασσας και 100 μέτρα από την ακτή.

Σαν ‘χαμένη πολιτεία’ φαντάζει για τον επισκέπτη η αρχαία Λισσός, στην οποία φθάνει ο επισκέπτης είτε με πλωτό, μέσα από την Παλαιόχωρα ή τη Σούγια, ή μετά από μιας ώρας πεζοπορία από τη Σούγια, περνώντας μέσα από ένα όμορφο φαράγγι. Η Λισσός έπαιξε σημαντικό ρόλο ως θρησκευτικό κέντρο και οργάνωσε τις γειτονικές πόλεις Υρτακίνα, Έλυρο και Τάρρα στην Ομοσπονδία των Ορείων. Σήμερα μπορεί κάποιος να δει τα ερείπια του Ασκληπιείου, για το οποίο ήταν ιδιαίτερα γνωστή, με θαυμάσια ψηφιδωτά δάπεδα και πολλούς υπέργειους κτιστούς ρωμαϊκούς τάφους.

Αρχαιολογικά κατάλοιπα υπάρχουν ακόμη σε πολλά άλλα μέρη του νομού, όπως την αρχαία Μινώα στο Μαράθι Ακρωτηρίου, την αρχαία Πέργαμο στις Βρύσες Κυδωνίας, το ναό της Δίκτυννας στις Μένιες, τα ελληνιστικά κατάλοιπα στην Ρόκκα, τις ρωμαϊκές οικίες με τα ψηφιδωτά δάπεδα στην Κίσαμο, το αγροτικό ιερό του Ποσειδώνα στα Τσισκιανά, την αρχαία Έλυρο στο Ροδοβάνι και την αρχαία Τάρρα στην έξοδο του φαραγγιού της Σαμαριάς (www.sevach.gr).

Μέρη με φυσική ομορφιά

Η περιοχή των Χανίων διαθέτει 415 χιλ. ακτές, από τις οποίες πολλές είναι οργανωμένες ως ακτές λουομένων. Για όσους δεν θέλουν να μετακινηθούν, ενδεικτικά αναφέρουμε τις ακτές της Νέας Χώρας και της Χρυσής Ακτής. Λιγότερο ή περισσότερο απομακρυσμένες είναι η ακτή της Αγ. Μαρίνας, του Πλατανιά, της Κισάμου, του Μφάλου, των Φαλασάρνων, της Ελαφονήσου, της Παλαιόχωρας, της Σοΰγιας, του Λουτρού, των Σφακίων, της Αλμυρίδας, κ.ά.

Ένα μεγάλο τμήμα του φυσικού περιβάλλοντος των Χανίων αποτελείται – λόγω της ιδιαίτερης πανίδας και χλωρίδας του, από προστατευόμενες περιοχές για κυνήγι, δρυμούς και βιοτόπους. Η λίμνη Αγιάς, η λίμνη Κουρνά, οι νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα, το Ελαφονήσι, κ.ά., ανήκουν στις περιοχές αυτές και προστατεύονται από το Natura 2000.

Εκκλησίες και μοναστήρια

Ένας ανυπολόγιστης αξίας θησαυρός σε εκκλησίες (πάνω από 300 βυζαντινές), ξωκλήσια και σημαντικά μοναστήρια βρίσκονται διασκορπισμένα στο νομό Χανίων. Εξ όσον αφορά στις εκκλησίες, ενδεικτικά αναφέρουμε την εκκλησία του Αγ. Γεωργίου στους Κομιτάδες Σφακίων (1314 μ.Χ.), τον Αγ. Νικόλαο στη Μονή Σελήνου (1315 μ.Χ.), τον Αρχάγγελο Μιχαήλ στα Καβαλαριανά Κανδάνου (1328 μ.Χ.), τη Μητέρα του Θεού στο Κακοδίκι Σελήνου (1332 μ.Χ.), κ.ά.

Πολλά και σπουδαία μοναστήρια υπάρχουν επίσης στο νομό. Μοναστήρια που συνδυάζουν αρχιτεκτονική, αγιογραφία, ξυλOTEχνική αλλά και ιστορία, που δίνουν στο καθένα ένα δικό του ξεχωριστό χαρακτήρα. Ορισμένα από αυτά είναι το μοναστήρι της Αγ. Τριάδας Τζαγκαρόλων, το Γουβερνέτο στο Ακρωτήρι, η Μονή Γωνιάς στο Κολυμπάρι, η Μονή Χρυσοσκαλίτισσας κοντά στο Ελαφονήσι και το γυναικείο μοναστήρι της Χρυσοπηγής στις Μουρνιές.

3.4. Μνημειακά κτίσματα στο κέντρο της πόλης

Ξεκινώντας την αναφορά μας σε ορισμένα από τα μνημειακά κτίσματα αξίζει να αναφερθούμε σε δύο σπίτια, τα οποία δεν βρίσκονται στο κέντρο της πόλης, αλλά συνδέονται με τη γέννηση και την προσωπική ζωή του Ελευθερίου Βενιζέλου. Του ανθρώπου που γέμισε περηφάνεια και συνεχίζει, εδώ και δύο σχεδόν αιώνες, όχι μόνο τους συντοπίτες του, αλλά και ολόκληρο τον ελληνικό λαό.

Τυπικό κρητικό σπίτι της εποχής, ήταν το πετρόκτιστο διώροφο σπίτι που γεννήθηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Βρίσκεται κοντά στην πλατεία της περιοχής, στις Μουρνιές περίπου 2.000μ. από το κέντρο. Το σπίτι ανήκε στον πατέρα του Κυριάκο, όπου και ο ίδιος είχε εκεί γεννηθεί (Φωτ. 3.4).

Φωτογραφία 3.4. Το σπίτι που γεννήθηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος (Μουρνιές Χανίων)

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος γεννήθηκε στο σπίτι αυτό στις 11 Αυγούστου του 1864, όπου και έζησε τα δύο πρώτα χρόνια της ζωής του. Το 1866 όμως που ξέσπασε η μεγάλη Κρητική Επανάσταση όλη η οικογένεια αναγκάστηκε να εξοριστεί στην Ερμούπολη της Σύρου, προκειμένου να αποφύγουν τις σφαγές των τουρκικών αρχών, λόγω της επαναστατικής δράσης του πατέρα του. Επέστρεψαν το 1872 μετά την αμνηστία που έδωσε ο Σουλτάνος.

Τέσσερα χρόνια αργότερα (1876) ο πατέρας Βενιζέλος αγοράζει στην Χαλέπα (προάστιο και αυτό των Χανίων) έκταση 2.500 τ.μ. περίπου, όπου κατασκευάστηκε το σπίτι (1880) και απετέλεσε την μετέπειτα κατοικία και του Ελευθέρου με την οικογένειά του. Στο σπίτι αυτό γεννήθηκαν οι δύο γιοι του, στο σπίτι αυτό θρήνησε την πρώτη του γυναίκα και μητέρα των παιδιών του. Μετά από απουσία αρκετών χρόνων επιστρέφει το 1927 και επισκευάζει το σπίτι με μετατροπές και επίβλεψη που έκανε ο ίδιος, προκειμένου να δεχθεί την δεύτερη γυναίκα του Έλενα. Σήμερα το σπίτι αυτό στεγάζει το Ίδρυμα Ελευθερίου Βενιζέλου (Φωτ. 3.5).

Φωτογραφία 3.5. Το σπίτι που έζησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος (Χαλέπα Χανίων)

Στην Πλατεία Ελευθερίας, που κοσμείται από το άγαλμα του Ελευθερίου Βενιζέλου, δεσπόζει στα δεξιά μας το μεγάλο Νομαρχιακό και Δικαστικό μέγαρο, κτισμένο στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Το κτίριο απαρτίζεται από πτέρυγες, οι οποίες σε σύνθεση ελεύθερου ορθογωνίου δημιουργούν εσωτερικό αίθριο. Κατασκευάστηκε ως τουρκικό νοσοκομείο, αλλά λόγω των ιστορικών αλλαγών στο εσωτερικό της Κρήτης (Κρητική Αυτονομία), χρησιμοποιήθηκε εξ αρχής ως Διοικητήριο. Σήμερα στεγάζει κατά το ήμισυ περίπου τις Διοικητικές Υπηρεσίες της Νομαρχίας (βόρεια πλευρά) και τα Δικαστήρια (νότια πλευρά) (www.frontoffice-tour-xania.dev.edu.uoc.gr) (Φωτ. 3.6)

Φωτογραφία 3.6. Νομαρχιακό και Δικαστικό μέγαρο Χανίων

Σε μικρή απόσταση δυτικότερα βρίσκεται το Δεσποτικό, ιδιαίτερα εντυπωσιακό κτίσμα των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Το έχτισε ο μηχανικός Μιχάλης Σαββάκης, προκειμένου να στεγάσει το σπίτι και το γραφείο του. Το κτίσμα στον τύπο της βίλας και σε τρία επίπεδα, είναι επηρεασμένο από τα ξένα πρότυπα και διατηρεί τη μορφή του πύργου (Φωτ. 3.7). Περιβάλλεται από κήπο με φοινικοειδή. Το 1917 πουλήθηκε στη μοναστηριακή επιτροπή και από τότε μέχρι σήμερα στεγάζει την κατοικία του Μητροπολίτη Κυδωνίας και Αποκορώνου.

Φωτογραφία 3.7. Το Δεσποτικό (Χανιά)

Κτίσμα εξαιρετης αρχιτεκτονικής αποτελεί το Βενιζέλειο Ωδείο, που βρίσκεται στην οδό Νικ. Φωκά και είναι ιδιοκτησία του Συνδέσμου Διάδοσης Καλών Τεχνών εν Κρήτη. Άρχισε να κτίζεται το 1931 και ολοκληρώθηκε το 1933 με δαπάνη της Έλενας, συζύγου του Ελευθερίου Βενιζέλου. Στοιχίσε 2.000.000 δρχ. και ο σκελετός του κτιρίου ήταν μικτός από λιθοδομή και μπετόν (Φωτ. 3.8).

Φωτογραφία 3.8. Το Βενιζέλειο Ωδείο

Σε απόσταση λίγων μέτρων βρίσκεται ο χώρος της Δημοτικής Αγοράς των Χανίων. Ο χώρος που αποδεικνύει ότι η νεότερη αρχιτεκτονική δίνει το στίγμα της, σεβόμενη όμως και τον ιστορικό χαρακτήρα της περιοχής. Η Δημοτική Αγορά, τεράστιο κτίσμα των 4.000 τ.μ. σε περιβάλλοντα χώρο 17.200 τ.μ., είναι η «καρδιά της πόλης» (Φωτ. 3.9). Χτισμένη σε σχήμα σταυρού, έχει την κύρια είσοδό της από νότια, ενώ οι υπόλοιπες τρεις απολήξεις της είναι προς βορρά, ανατολή και δύση. Εγκαινιάστηκε το 1913, από τον τότε Πρωθυπουργό της Ελλάδας Ελευθέριο Βενιζέλο, τρεις μέρες μετά την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Το πρωτότυπο και μελετημένο αυτό κτίσμα αποτελεί όχι μόνο κέντρο μεγάλης επιχειρηματικής δραστηριότητας, αλλά και μια χειροπιαστή εικόνα της ιδέας της Αγοράς της Αρχαίας Ελλάδας (www.skyscrapercity.com).

Φωτογραφία 3.9. Η Δημοτική Αγορά Χανίων

Η Δημοτική Πινακοθήκη στεγάζεται σε τριώροφο κτίριο που οικοδομήθηκε το 1910. Είναι τυπικό δείγμα Νεοκλασικής Ελληνικής Αρχιτεκτονικής στα τέλη του 19^{ου} αρχές του 20^{ου} αι., των εμπορικών και βιομηχανικών κτιρίων (Φωτ. 3.10). Οι τοιχοποιίες του είναι κατασκευασμένες από λιθοδομές εξωτερικά ανεπίχριστες. Στην πρόσοψη, επί της οδού Χάληδων, η τοιχοποιία είναι ισόδομη, οι λίθοι της είναι άριστα λαξευμένοι και το αισθητικό αποτέλεσμα επιβλητικό. Τα ανοίγματα του ισόγειου ακολουθούν τους κανόνες των εμπορικών Νεοκλασικών κτιρίων. Ανάμεσα στους αυστηρούς ισόδομους πεσσούς αναπτύσσονται και τα ανοίγματα του Α' ορόφου. Οι περίτεχνες απολήξεις των πεσσών συγκρατούν το γείσο, ελαφρά διακοσμημένο με ανάγλυφες ταινίες που καταλήγει η στέγη. Ως πινακοθήκη ο χώρος λειτουργεί από το 2003 και μέχρι σήμερα έχει φιλοξενήσει περισσότερες από 21 εκθέσεις με έργα αναγνωρισμένων καλλιτεχνών. Παράλληλα έχει να επιδείξει και σημαντικό εκδοτικό έργο (www.skyscrapercity.com).

Φωτογραφία 3.10. Η Δημοτική Πινακοθήκη

Το συγκρότημα που κτίστηκε για να στεγάσει τη μονή του Αγίου Φραγκίσκου των Φραγκισκανών βρίσκεται στην οδό Χάληδων και στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης. Σώζεται στο μεγαλύτερο μέρος του αλλοιωμένο από σύγχρονες επεμβάσεις. Το αρχικό τμήμα του ναού, διακρίνεται στο μέσο του σημερινού και ήταν αρχικά καλυμμένο με ένα είδος σκαφωτής στέγης, που ενισχυόταν από έξεργες νευρώσεις (βεργία). Στην επόμενη φάση έγινε ανακατασκευή της στέγης σε οξυκόρυφη καμάρα και διαχωρίστηκε το εσωτερικό του σε κλίτη. Στα 1605, σύμφωνα με τη χρονολογία στο κλειδί του πλάγιου τόξου, θα πρέπει να τοποθετηθεί η προς ανατολάς επέκταση του ναού, η οποία ασφαλώς συνδέεται με τη δημιουργία της Ruga Magistra

(οδός Χάληδων), στα πλαίσια εργασιών πολεοδομικής ανασυγκρότησης της πόλης. Άλλη μια προέκταση θα πρέπει να πραγματοποιήθηκε επί Τουρκοκρατίας, με μονόχωρη κατασκευή προς τα δυτικά. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας, ο ναός μετατράπηκε στο Γιουσούφ Πασά Τζαμισί. Τότε προστέθηκε στη βορειοδυτική πλευρά ο ερειπωμένος σήμερα μιναρές και η οκταγωνική κρήνη στην αυλή. Στη συνέχεια μετατράπηκε σε κινηματογράφο και κέντρο διασκέδασης, ενώ σήμερα στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων (Φωτ. 3.11 και 3.12).

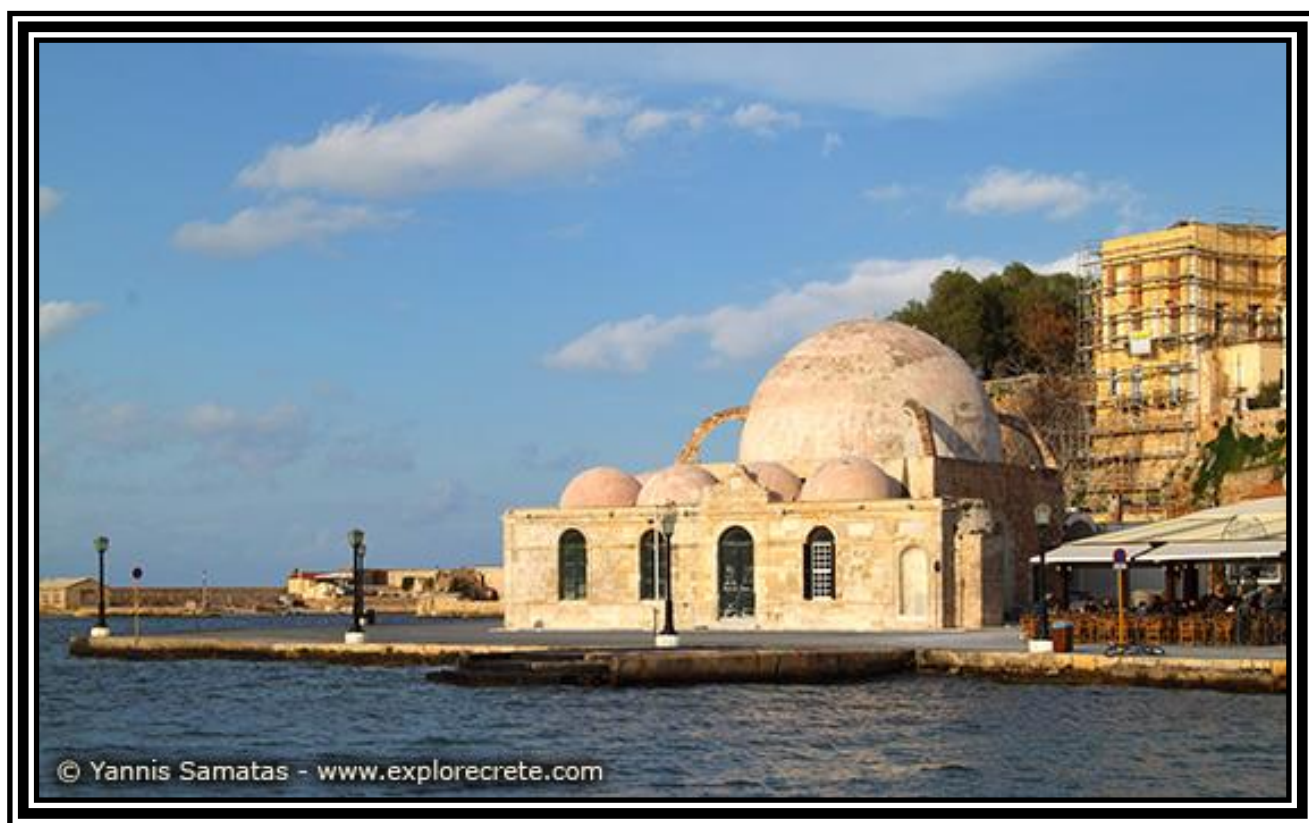

Φωτογραφία 3.11. Το Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων

Φωτογραφία 3.12. Εσωτερική αρχιτεκτονική του Αρχαιολογικού Μουσείου Χανίων

Το τζαμί του Κιουτσοúk Χασάν αποτελεί δείγμα ισλαμικής τέχνης της Αναγέννησης, που χρονολογείται στο β΄ μισό του 17^{ου} αι. Κτίστηκε προς τιμήν του πρώτου φρουράρχου των Χανίων Κιουτσοúk Χασάν (Φωτ. 3.13). Το τζαμί είναι ένα κυβικό κτίσμα που καλύπτεται από ένα μεγάλο ημισφαιρικό χωρίς τύμπανο τρούλο, που τον στηρίζουν τέσσερα περίτεχνα πέτρινα τόξα. Από τη δυτική και τη βόρεια πλευρά του περιβάλλεται από στοά στεγασμένη από έξι μικρούς τρούλους χωρίς τύμπανο. Το τέμενος Κιουτσοúk (μικρού) Χασάν ή Γιαλί Τζαμισί (τζαμί του γιαλού) όπως επικράτησε να λέγεται ήταν έργο Αρμένιου αρχιτέκτονα που είχε κατασκευάσει και άλλο όμοιό του στο χωριό Σπανιάκο του Σελίνου (www.kantzios.gr).

Φωτογραφία 3.13. Το τζαμί του Κιουτσοúk Χασάν

Ο Αιγυπτιακός Φάρος είναι ένα από τα σημεία αναφοράς για το Παλιό Λιμάνι. Κατασκευασμένος από τους Ενετούς το 1595-1601, στέκει αγέρωχος στους αιώνες, στην άκρη του λιμενοβραχίονα του Παλιού Λιμανιού (Φωτ. 3.14). Οι φθορές που υπέστη με τον καιρό αποκαταστάθηκαν από τους Αιγύπτιους 200 χρόνια μετά την ανέγερσή του. Το ύψος του ανέρχεται στα 21 μ., ενώ το φως του φτάνει σε απόσταση 7 μιλίων (www.news.gr).

Φωτογραφία 3.14. Ο Αιγυπτιακός Φάρος

Το Μεγάλο Αρσενάλι, που αποτελεί το τελευταίο προς τη δύση νεώριο, γνωστό σήμερα ως Κέντρο Αρχιτεκτονικής της Μεσογείου (Φωτ.3.15). Κατασκευάστηκε το 1585 και σήμερα λειτουργεί ως εκθεσιακός και συνεδριακός χώρος. Είναι αμιγής Δημοτική Επιχείρηση με έδρα τα Χανιά, ενταγμένη στο Δίκτυο Αρχιτεκτονικής της Επικράτειας Πολιτισμού του Υπουργείου Πολιτισμού. Ιδρύθηκε το 1997 και επιχορηγείται κατά το ήμισυ από το δήμο Χανίων και το Υπουργείο Πολιτισμού. Στόχος του Κ.Α.Μ είναι να αποκτήσει τον σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον και να επιχειρήσει να αποδώσει ξανά στο κτισμένο την αξία του ως έργο πολιτισμού.

Φωτογραφία 3.15. Το Μεγάλο Αρσενάλι

Στη βορειοδυτική άκρη του λιμανιού βρίσκεται το φρούριο Φιρκά (Firka=στρατώνας), που κατασκευάστηκε για να προστατεύει την είσοδο του λιμανιού. Ήταν έδρα του Στρατιωτικού Διοικητή της πόλης και ο χώρος εσωτερικά ήταν διαμορφωμένος σε στρατώνες και αποθήκες πολεμικού υλικού. Σε θύρωμα του πρώτου ορόφου υπάρχει η επιγραφή “ALOYSIUS BRACADEUS PROVISO CYDONIAE M.DCXX”. Τα κτίρια της δυτικής πτέρυγας είναι διαμορφωμένα σε δύο ορόφους, με θολοσκέπαστα δωμάτια. Στο μέσο περίπου της αυλής υπάρχει μεγάλη δεξαμενή που συγκέντρωνε τα νερά από τις στέγες. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας και μέχρι σχετικά πρόσφατα, ο Φιρκάς χρησιμοποιήθηκε ως στρατώνας αλλά και ως φυλακή. Στον γωνιακό πυργίσκο του φρουρίου υψώθηκε, την 1^η Δεκεμβρίου 1913, η Ελληνική σημαία της Ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Παρόντες ήταν ο τότε βασιλιάς της Ελλάδας Κωνσταντίνος, ο Πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, ο Ναύαρχος Κουντουργιώτης, επιζώντες αγωνιστές οπλαρχηγοί των Κρητικών Επαναστάσεων και πλήθος κόσμου. Κάθε χρόνο, με επίσημη τελετή, τιμάται η επέτειος αυτή και αναρτάται συμβολικά στον ιστό του φρουρίου η Ελληνική σημαία. Στην είσοδο του ιστορικού Φρουρίου Φιρκά βρίσκεται το Ναυτικό Μουσείο Κρήτης (Φωτ. 3.16).

Φωτογραφία 3.16. Το ιστορικό Φρούριο Φιρκά (Χανιά)

Στους μνημειακούς χώρους του κέντρου της πόλης των Χανίων εντάσσεται και ο χώρος του Δημοτικού Κήπου, στον οποίο αναφερόμαστε αναλυτικά στο Κεφάλαιο που ακολουθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Σταθερό σημείο αναφοράς, εδώ και ενάμιση αιώνα, ο Δημοτικός Κήπος άλλαξε μια για πάντα τη γεωγραφία της πόλης των Χανίων. Σιγά σιγά εντάχθηκε στην καρδιά της πολιτιστικής ζωής των κατοίκων, φιλοξενώντας θεάματα, εκδηλώσεις, αλλά και σπουδαίες προσωπικότητες κάθε εποχής.

Στη δημιουργία του κήπου οδήγησε η ανάγκη ύπαρξης ενός ελεύθερου χώρου για περίπατο και αναψυχή. Ο χώρος που επιλέχτηκε αποτελούσε αμμόδη έκταση, συνέχεια του σταδίου, εντούτοις ήταν σε επίπεδο ψηλότερο του γύρω χώρου, με θαυμάσιο ορίζοντα. Υπήρξε το πρώτο κοινωφελές έργο της πόλης των Χανίων.

Το ρολόι που βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά του Δημοτικού Κήπου και κτίστηκε στα 1924-1927 (ιδιοκτησίας Δήμου Χανίων) αποτελεί ένα από τα έργα τέχνης κτιρίων, με αριθμό ΦΕΚ: 795/ Β/ 22-8-1980. Στο ίδιο ΦΕΚ είναι επίσης καταχωρημένα ορισμένα από τα κτίρια που αναφέραμε στην προηγούμενη ενότητα (σπίτι του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Χαλέπα, Δεσποτικό, Βενιζέλειο Ωδείο).

4.1. Ιστορικά στοιχεία

Ο Δημοτικός Κήπος οφείλει την ύπαρξή του σε έναν «οραματιστή» πασά του 19^{ου} αιώνα, τον Ρεούφ Πασά. Εκείνος εμπνεύστηκε σε μια αχανή αμμώδη περιοχή το 1880, τη δημιουργία ενός πνεύμονα πρασίνου έξω από τα τείχη της σημερινής παλιάς πόλης. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ίδιος ο Ρεούφ Πασάς επέβλεψε τη διαμόρφωση του «μπαξέ της πόλης» (www.haniotika-nea.gr).

Σχεδιάστηκε σε ευρωπαϊκά πρότυπα και φυτεύτηκαν αιθαλή δέντρα που έφεραν από το εξωτερικό, κάποια από τα οποία εξακολουθούν να υπάρχουν έως σήμερα (Φωτ. 4.1). Όσον αφορά στη διαμόρφωση, οι δρόμοι του Κήπου είναι χαραγμένοι σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά κηποτεχνικά πρότυπα και στρωμένοι με χονδρή άμμο, σε πολλά σημεία σκεπάζονταν με κληματίδες. Μέσα στον Κήπο τοποθετήθηκαν εξ αρχής δύο αγάλματα και ένας «Ερμής» που προέρχεται από την αρχαία Κυδωνία.

Φωτογραφία 4.1. Παλαιά άποψη Δημοτικού Κήπου Χανίων

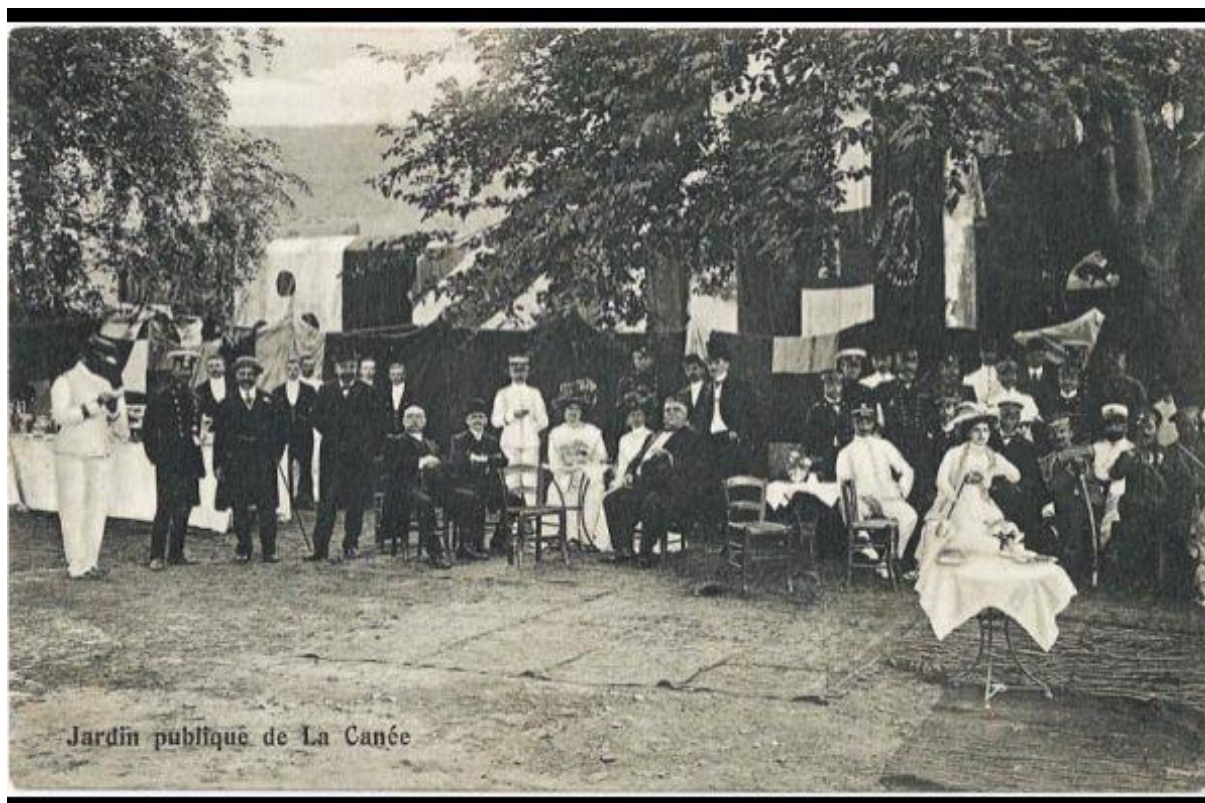
Στη βορειοδυτική πλευρά, μεταξύ της Λέσχης Αξιωματικών και του ‘καφέ’ του Κήπου, στεγάστηκε η Κρητική Βουλή, στην οποία συμμετείχαν Κρήτες και μουσουλμάνοι βουλευτές (Φωτ. 4.2). Το κτίριο κατασκευάστηκε το 1889, με πρωτοβουλία του Σακίρ Πασά, ο οποίος ήθελε μια αίθουσα εκδηλώσεων και θεατρικών παραστάσεων. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως αίθουσα χορών, αργότερα όμως στέγασε το κτήριο της Βουλής. Δημοσίευμα της εποχής αναφέρει σχετικά:

« Το κτίριο της Βουλής ήταν πολύ ταπεινό, χαμηλοτάβανο και σε κακή κατάσταση αλλά στέγαζε τις ελπίδες και τους πόθους ενός λαού» (www.haniotika-neia.gr). Αργότερα το κτίριο αυτό κατέρρευσε, αρχικά η στέγη του (1911) και μετά κατεδαφίστηκε.

Φωτογραφία 4.2. Η Κρητική Βουλή

Μία από τις σημαντικότερες στιγμές στην ιστορία του Δημοτικού Κήπου ήταν η διοργάνωση της Α΄ Διεθνούς Έκθεσης Χανίων (Φωτ. 4.3). Η Έκθεση εγκαινιάστηκε την 1^η Μαΐου του 1900 και συγκέντρωσε 701 εκθέτες από την Κρήτη, την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό. Στον κήπο λειτούργησε θέατρο, όπως και ο πρώτος θερινός κινηματογράφος το 1905. Επιπλέον γίνονταν και εκδηλώσεις με τον φωνόγραφο.

Φωτογραφία 4.3. Εκδήλωση στο Δημοτικό Κήπο Χανίων

Διαφορετικές φάσεις, ανάλογα με τις ιστορικές περιόδους του νησιού, πέρασε και ο χώρος του Κήπου. Κατά διαστήματα συνάντησε δυσκολίες και γνώρισε παρακμή, όπως πριν από τον πόλεμο ή αμέσως μετά την Κατοχή, λόγω οικονομικής στενότητας. Όμως έζησε και στιγμές δόξας, όπως αναφέρονται οι δεκαετίες '50 και '60, όπου άνθιζε το πολιτιστικό στοιχείο και ο χώρος υποδέχτηκε μεγάλες προσωπικότητες του πολιτισμού, βραδιές μουσικής, τραγουδιού, κινηματογράφου κ.λ.π.

Το χειμώνα του 1918 αναθέτει ο Δήμος στο γεωπόνο και денδροκόμο του Αγροκηπίου Κωνσταντίνο Σπάη την ανακαίνιση του Κήπου. Κόβονται και ξεριζώνονται τα άσχημα και κακογερασμένα δέντρα και φυτεύονται νέα, με ωραία φυλλωσιά και λεπτό άρωμα, κυρίως νεραντζιές, δάφνες του Απόλλωνα, ιαπωνικές σπηλιές και δέντρα «Πουλιενέζι» με την κατάλευκη άνθηση. Τα παλιά σχήματα των παρτεριών καταργούνται και δημιουργούνται νέα σχήματα με λεβαντίνια. Το παρτέρι στην είσοδο (από Α.Παπανδρέου) εμπρός και δεξιά διαμορφώνεται σε πεταλούδα που κάθετα πάνω σε λουλούδι και το μεγάλο κεντρικό παρτέρι σε σχήμα αρχαϊκού αμφορέα.

Το 1928 ένα μικρό μέρος από τα φυτά που στέλνονται από την Αθήνα για να φυτευτούν στο ανακαινισμένο σπίτι του Ελευθερίου Βενιζέλου, φυτεύονται στον Κήπο. Σύγχρονο φυσικό μνημείο αποτελεί για την πόλη ο υπεραιώνόβιος φίκος της Βεγγάλης, που δεσπόζει στο Δημοτικό Κήπο των Χανίων, στη νοτιοδυτική είσοδο του πάρκου (οδός Τζανακάκη), απέναντι από τα κλουβιά που φιλοξενούνται οι κρητικοί αϊγαγροι (Φωτ. 4.4). Σύμφωνα με την εκτίμηση των ειδικών φυτεύτηκε το 1870, με την αρχική διαμόρφωση του πρασίνου στο χώρο. Η φυσική διαμόρφωση τόσο του κορμού, όσο των κλάδων και τις ρίζες του δέντρου προκαλεί τρομερή εντύπωση, αποκαλύπτοντας αφενός τη μεγάλη ηλικία του φίκου, αφετέρου την αισθητική αξία αλλά και την ιστορική του υπόσταση ([www: chaniacityphotos.blogspot.gr](http://www.chaniacityphotos.blogspot.gr)). Αποτελεί αναμφίβολα ένα από τα σύμβολα του Δημοτικού Κήπου, που άντεξε μέσα από διαφοροποιημένες κλιματολογικές συνθήκες, καταστροφές από βαιοπραγίες (πυρκαγιά επί τουρκοκρατίας) και βομβαρδισμούς (περίοδος γερμανικής κατοχής).

Φωτογραφία 4.4. Ο υπεραιώνόβιος φίκος της Βεγγάλης (Δημοτικός Κήπος Χανίων)

4.2. Κτιριακές εγκαταστάσεις

Το Ρολόϊ βρίσκεται στη βορειο-ανατολική πλευρά του Δημοτικού Κήπου (Φωτ. 4.5). Άρχισε να κτίζεται το 1924 και τελείωσε το 1927. Έχει τριμερή διάρθρωση: βάση, κορμό (του οποίου οι πλευρές συγκλίνουν προς τα πάνω) και στέγη, που διαμορφώνεται σε κυκλικό περίπτερο. Για το χτίσιμό του χρησιμοποιήθηκαν καντονάδες από τα λατομεία Λενταριανών και Χαλέπας, και ποταμίσια άμμος. Τα σχέδια του ρολογιού έγιναν από το μηχανικό Δ. Κολλάρο.

Φωτογραφία 4.5. Το Ρολόι του Δημοτικού Κήπου Χανίων

Στην ίδια γωνιά του Κήπου, παραπλεύρως του ρολογιού υπάρχει Θερινός Κινηματογράφος (Φωτ. 4.6). Στην ίδια αυτή θέση πρωτολειτούργησε το 1905, με κινηματογραφικό μηχάνημα που είχαν φέρει οι Κ. Μανωλικάκης και Δ. Σαββάκης. Από τότε έως σήμερα ο Δημοτικός κινηματογράφος με την ονομασία «Κήπος», αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα του Δημοτικού Κήπου, προβάλλοντας ταινίες ποιότητας, με σεβασμό στο χώρο, την ιστορία του, αλλά και τους ανθρώπους της πόλης.

Φωτογραφία 4.6. Θερινός Κινηματογράφος Δημοτικού Κήπου Χανίων

Η Παιδική- Εφηβική Βιβλιοθήκη του Δήμου Χανίων βρίσκεται στον Δημοτικό Κήπο (Φωτ. 4.7). Λειτουργεί από το 1987 και εξυπηρετεί παιδιά από 5-17 ετών, δηλαδή νηπιαγωγείο- δημοτικό- γυμνάσιο και λύκειο. Η συλλογή της βιβλιοθήκης αριθμεί περισσότερους από 16.000 τόμους βιβλίων. Εκτός από τις βιβλιοθηκονομικές εργασίες και τον δανεισμό, το προσωπικό της βιβλιοθήκης υποδέχεται, σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, επισκέψεις σχολείων. Τα παιδιά ξεναγούνται και παρακολουθούν προγράμματα φιλικής ανάγνωσης, ανάγνωσης παραμυθιών, κ.λ.π.

Φωτογραφία 4.7. Η Παιδική- Εφηβική Βιβλιοθήκη του Δημοτικού Κήπου Χανίων

Το 1936 δημιουργήθηκε από τον επιχειρηματία Ανδρέα Χατζηδάκη, το κτίριο που φιλοξενεί έως σήμερα το «Καφέ Κήπος» (Φωτ. 4.8), στον ίδιο χώρο που λειτουργούσε και το παλαιότερο κτίσμα. Χώρος ιστορικός, καθώς έχει φιλοξενήσει προσωπικότητες όπως τον Ελευθέριο Βενιζέλο, τον Σοφοκλή Βενιζέλο, τον Νικήτα Βενιζέλο, τον Νίκο Καζαντζάκη, καλλιτέχνες και ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών. Πιστό στην παράδοση και την ιστορία του, το καφέ Κήπος διατηρεί αναλλοίωτα τα χαρακτηριστικά και την ατμόσφαιρα που το έκαναν επίκεντρο της πολιτιστικής ζωής των Χανίων τα τελευταία 145 χρόνια.

Φωτογραφία 4.8. Το «Καφέ Κήπος» του Δημοτικού Κήπου Χανίων

4.3. Χρησιμότητα και χρηστικότητα των κτιριακών εγκαταστάσεων

Ταξίδι σε προηγούμενες εποχές, μέσα από το πρίσμα του φωτογραφικού φακού προσέφερε στους επισκέπτες του «Καφέ Κήπος» η έκθεση ιστορικής φωτογραφίας που έγινε από τις 12-8-2013 έως τις αρχές Νοεμβρίου του ίδιου έτους. Οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να ταξιδέψουν σε παλαιότερες εποχές, να δουν με τη δική τους σύγχρονη ματιά, γεγονότα και πρόσωπα που σημάδεψαν την πολιτική και πολιτιστική ζωή των Χανίων, Τα εγκαίνια της έκθεσης αυτής συγκέντρωσαν εκατοντάδες Χανιώτες, παλιούς και νέους θαμώνες του Δημοτικού Κήπου, αλλά

και πολλούς τουρίστες, καθώς κάθε φωτογραφία συνοδευόταν από πλούσιο επεξηγηματικό υλικό σε ελληνικά και αγγλικά. Η Μαντολινάτα του Δήμου υποδέχτηκε τους επισκέπτες, οι οποίοι είχαν την ευκαιρία να απολαύσουν και μια ξεχωριστή εμπειρία. Οι εργαζόμενοι του «Καφέ», ντυμένοι με ρούχα εποχής προσέφεραν στους παρευρισκόμενους λουκουμάκι, φρέσκο αμύγδαλο πάνω σε φύλλο μουριάς και γκαζόζα, το αναψυκτικό της εποχής. Η πρωτοβουλία των διοργανωτών, του Δήμου Χανίων, της ΚΕΠΠΕΔΗΧ-ΚΑΜ και του «Καφέ Κήπος» να αναβιώσουν τη δεκαετία του '50 άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις. Η έκθεση τελούσε υπό την αιγίδα της Περιφέρειας Κρήτης, της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων και του Διαπολιτισμικού Ευρωμεσογειακού Κέντρου UNESCO (www.sadentrepe.se.blogspot.gr).

Ιδρυτική εκδήλωση του Συνδέσμου Ιστορικών Καφέ της Ευρώπης έγινε στις 8 Απριλίου 2014, στο «Καφέ Κήπος», ανοίγοντας νέους ορίζοντες για έναν από τους ιστορικότερους χώρους των Χανίων. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε στην εφημερίδα «Χανιώτικα Νέα» ο Βασίλης Σταθάκης, ιδιοκτήτης του «Καφέ Κήπος» από το 1988 «η ιδέα του Συνδέσμου προέκυψε όταν έμαθα, μετά από έρευνα που έγινε στα Ιστορικά Αρχεία αλλά και το Επιμελητήριο ότι πέραν του «Κήπου» δεν υπήρχε κάποιο άλλο ιστορικό καφέ. Αυτό μου έδωσε το έναυσμα να κάνω μια επαφή με τους συναδέλφους στο εξωτερικό και να δημιουργήσουμε ένα πανευρωπαϊκό σύνδεσμο, και μέσα από αυτόν να ανοίξει ο λεγόμενος 'δρόμος των ιστορικών καφέ' της Ευρώπης. Ένας πολιτιστικός δρόμος που παγκοσμίως δεν υπάρχει μέχρι σήμερα». Αναφερόμενος στην ιστορικότητα του «Καφέ» προσθέτει: «Άλλωστε δεν αρκεί να λες ότι βρήκα παράδοση, τη σέβομαι και την αναδεικνύω, αλλά πρέπει να τη συνεχίζεις». Αναφερόμενος στα «πολλαπλά» οφέλη που θα έχουν συνολικά τα Χανιά από τη λειτουργία του Συνδέσμου αναφέρει: «Καταρχήν κατοχυρώνουμε την ιστορία μας [...] δίνεται μία ακόμα ευκαιρία να βγει η πόλη έξω από τα τείχη της [...] πόλος έλξης στους επισκέπτες [...] οι στόχοι του Συνδέσμου αφορούν τόσο τον πολιτισμό όσο και το εμπόριο και τον τουρισμό». Στο Σύνδεσμο συμμετείχαν κάποια από τα παλαιότερα και πιο ιστορικά Καφέ της Ευρώπης από τη Βιέννη, τη Βενετία, τη Ρώμη, το Παρίσι, τη Βαρκελώνη και τη Βουδαπέστη. Η εκδήλωση τελούσε υπό την αιγίδα των Υπουργείων Πολιτισμού-Τουρισμού. ΕΟΤ, Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακής Ενότητας Χανίων, Δήμου Χανίων, Ε.Β.Ε. Χανίων και Διαπολιτισμικού Ευρωμεσογειακού Κέντρου UNESCO (www.haniotika-nea.gr).

Σύνολο από εκδηλώσεις και εκθέσεις με ποικίλα θέματα παρουσιάζονται συνεχώς, ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες στο χώρο του Ιστορικού Καφέ «Κήπος». Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένες που διετέλεσαν από το τέλος του 2014 έως περίπου το τέλος του Οκτώβρη του 2015. Εκδήλωση για την Ενίσχυση του Κοινωνικού Παντοπωλείου, έγινε στις 20 Δεκεμβρίου του 2014 στις 5μμ, με εδέσματα της σχολής ζαχαροπλαστικής HOTELIER. Τα έσοδα διατέθηκαν

για τις ανάγκες του Κοινωνικού Παντοπωλείου. Στις 8 Μαρτίου του 2015 πραγματοποιήθηκε εκδήλωση με τίτλο «Γλυκές αμαρτίες χωρίς ζάχαρη» από τους σπουδαστές της τουριστικής Σχολής Hotelier – Creta Paradise, με δωρεάν είσοδο για όλους. Από τις 27-5 έως 3-6-2015 λειτούργησε στον ίδιο χώρο, έκθεση της Πολωνής ζωγράφου Renata Kusik- Plonka, με δεκαέξι πίνακες ελαιογραφίας από διαφορετικές περιοχές των Χανίων, με ελεύθερη είσοδο στο αίθριο του καφέ. Έκθεση Εικαστικής Δημιουργίας του Συλλόγου Γυναικών Καλλιτεχνών Χανίων 'ΙΡΙΣ' με τίτλο «Ιριδισμοί 2015 – Η συνέχεια...» παρουσιάστηκε από 1^η έως και 31^η Αυγούστου 2015 στον προαναφερόμενο χώρο. Τέλος, παρουσίαση βιβλίου στις 21-10-2015 ώρα 8 στο εσωτερικό του καφέ «Κήπος».

«Μια παράσταση ταξίδι και γιορτή» παρουσιάστηκε την 1-7-2014 στον Κινηματογράφο Κήπος με τραγούδια, χορούς και θρύλους από τις ατελείωτες μαγικές διαδρομές των encardia. Από τις πολυφωνικές εκρήξεις των Ελλήνων του Ιταλικού Νότου στους εκστατικούς ρυθμούς της ταραντέλλας pizzica pizzica. Από αρχές Ιουλίου έως αρχές Αυγούστου του 2015, ο Δημοτικός Κινηματογράφος τίμησε τον Μίκη Θεοδωράκη προβάλλοντας σειρά ταινιών με θέμα: «Ο Μίκης στο Σινεμά: Κινηματογραφικές προβολές ταινιών με μουσική Μίκη Θεοδωράκη». Η όπερα του Georges Bizet «Κάρμεν» πρόβαλλε στο κοινό το βραβευμένο πρόγραμμα «The Met: Live in HD» στις 3-8-2015. Παράσταση με τίτλο «Ο Καραγκιόζης στο τρελοκομείο» παρουσιάστηκε στις 10-8-2015 στον εν λόγω χώρο. Τελειώνοντας την ενδεικτική αναφορά μας και στον κινηματογράφο του Δημοτικού Κήπου σημειώνουμε την εμφάνιση του συγκροτήματος φλαμέγκο Alma Gitana, το οποίο παρουσίασε στις 31-8-2015 την παράσταση NOSTALGIA FLAMENCA με μουσική και χορό. Πιάνο από τα IXNH ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ(www.chania.gr).

Με πολλές και ποικίλες ενδιαφέρουσες δραστηριότητες έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν, κατά τις απογευματινές ώρες, παιδιά σχολικής ηλικίας στην Παιδική- Εφηβική Βιβλιοθήκη του Δημοτικού Κήπου, με την επίβλεψη και καθοδήγηση ειδικών παιδαγωγών, που στελεχώνουν τον χώρο της βιβλιοθήκης. Ένα μικρό δείγμα των δραστηριοτήτων, παραθέτουμε στη συνέχεια ως παράδειγμα δημιουργίας και απασχόλησης. Σε μια προσπάθεια συνδυασμού ανάγνωσης βιβλίου και θεατρικής έκφρασης, η απασχόληση στις 5-2-2015 είχε ως θέμα: «Από το βιβλίο στο σανίδι...!», όπου συνδυάστηκαν αρμονικά βιβλίο, μουσική και θέατρο, ανεβάζοντας τη δική τους μουσικοχορευτική παράσταση παιδιά από 5 έως 10 ετών. «Κουκλο- θεατρικό παιχνίδι για παιδιά...!» ήταν το θέμα στις 7-2-2015, όπου ειδικός ηθοποιός, κουκλοπαίχτης, παίζοντας και αυτοσχεδιάζοντας έδειξε σε παιδιά 6 έως 12 ετών, πως οι κούκλες και τα αντικείμενα ζωντανεύουν και δημιουργούν δικές τους ιστορίες. Ως Εικαστικό εργαστήριο στις 9-2-2015, η απασχόληση είχε θέμα 'Δημιουργούμε με...' «Το καπέλο του μάγου». Συνδυασμός

ανάγνωσης και δημιουργίας, όπου διαβάστηκε το βιβλίο «Ο μάγος Μπλου» και τα παιδιά καθοδηγήθηκαν προκειμένου να κατασκευάσουν το αντίστοιχο καπέλο. Ως χώρος ψυχαγωγίας λειτούργησε η βιβλιοθήκη στις 12-2-2015 στο αποκριάτικο πάρτυ που οργανώθηκε με κέφι, χορό και αποκριάτικα τραγούδια. Ανάγνωση βιβλίου και δημιουργία για παιδιά 6 έως 12 ετών, συνδύασε η απασχόληση στις 21-2-2015, όπου διαβάστηκε το βιβλίο «ο Γιαννάκης μασκαρεύεται» και ακολούθησε δημιουργία βενετσιάνικης μάσκας. Στα πλαίσια των Πασχαλινών εκδηλώσεων τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να ταξιδέψουν με ιστορίες, όπως «Κόκκινο μεγάλο αυγό, έπεσε απ' τον ουρανό» και «Πάσχα στη Γλυκομιλίτσα», που παρουσιάστηκαν στις 5-4-2015, για παιδιά από 5 έως 10 ετών.

Στα πλαίσια της ευχάριστης απασχόλησης και ψυχαγωγίας παιδιών τόσο σχολικής, όσο και προσχολικής ηλικίας λειτουργεί η Παιδική χαρά (Φωτ. 4.9). Πρόκειται για χώρο που βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του Δημοτικού Κήπου και απαρτίζεται από εγκαταστάσεις με διάφορα παιχνίδια (κούνιες, τσουλήθρα, τραμπάλες, κ.λ.π.). Ο χώρος είναι περιφραγμένος, ασφαλής, με παγκάκια ολόγυρα για ξεκούραση και επίβλεψη.

Φωτογραφία 4.9. Η Παιδική Χαρά του Δημοτικού Κήπου Χανίων

Ένας ‘λαβύρινθος’ με μία μόνο είσοδο διαμορφώνεται το δυτικό τμήμα του Δημοτικού Κήπου. Προσφέρεται για περιπλάνηση ανάμεσα στα σκιερά δρομάκια, κάτω από περιτριγυρισμένες από φύλλα και λουλούδια καλύβες. Επιλέγεται για ανάπαυση σε ένα από τα παγκάκια, τα ειδικά τοποθετημένα με τρόπο ώστε να μη φαίνεται το ένα από το άλλο. Στο τμήμα αυτό έχουν κατασκευαστεί μικρές λίμνες, από τις οποίες δύο ενώνονται με γέφυρα κτισμένη με βραχάκια από τη θάλασσα (Φωτ. 4.10). Οι λίμνες αυτές χρονολογούνται από την αρχή της διαμόρφωσης του συγκεκριμένου χώρου (www.skyscrapercity.com).

Φωτογραφία 4.10. Οι λίμνες του Δημοτικού Κήπου Χανίων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΩΡΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ

5.1. Ανάλυση της περιοχής του Δημοτικού Κήπου

Ο Δημοτικός Κήπος των Χανίων, με έκταση 16500 τετραγωνικά μέτρα, βρίσκεται στο κέντρο της νέας πόλης, απέχει περίπου 200 μέτρα από τη Δημοτική Αγορά. Από τη βορεινή πλευρά του, οδός Ανδ. Παπανδρέου βρίσκεται απέναντι από το Εθνικό Στάδιο Χανίων. Στην ίδια πλευρά υπάρχει είσοδος με σκαλιά. Δίπλα από την είσοδο αυτή στο βόρειο- ανατολικό άκρο υπάρχει το Ρολόι του Κήπου, ένα από τα μνημειακά κτίσματα που αναφερθήκαμε. Προχωρώντας στο ανατολικό τμήμα συναντούμε στα αριστερά μας τον θερινό κινηματογράφο και δίπλα του τον χώρο με τις λίμνες. Μετά τις λίμνες, στα νοτιοανατολικά βρισκόμαστε στα μονοπάτια με τις ανθισμένες καλύβες και τα παγκάκια που βρίσκονται σε απόσταση, ώστε να μην φαίνεται το ένα από το άλλο. Στη νότια πλευρά του Κήπου, οδός Στρατ. Τζανακάκη, υπάρχουν δύο εισοδοί. Η μία στη νότια και η άλλη στη νοτιοδυτική πλευρά. Και οι δύο έχουν ομαλή, επίπεδη πρόσβαση. Εάν περάσουμε την είσοδο της νοτιοδυτικής πλευράς θα βρεθούμε σε κατεύθυνση διαγώνια από όπου ξεκινήσαμε. Προχωρώντας θα συναντήσουμε δέντρα που χρονολογούνται πάνω από ένα αιώνα, μεταξύ αυτών και τον περίφημο φίκο της Βεγγάλης, στα δεξιά μας. Στα αριστερά μας συναντούμε με τη σειρά τους κρητικούς αίγαγρους, τα παγώνια, τα κοτόπουλα και τις φραγκόκοτες. Στη θέση που βρισκόμαστε –περίπου στο κέντρο του Κήπου, βλέπουμε στα αριστερά μας (βόρεια) τον χώρο της Παιδικής Χαράς και με κατεύθυνση ανατολικά, ένα μεγάλο κτίσμα που απαρτίζεται από το Ιστορικό Καφέ (με διεύθυνση προς τα νότια), το χώρο της Παιδικής- Εφηβικής Βιβλιοθήκης (με διεύθυνση προς τα βόρεια) και τον χώρο Διεύθυνσης Πρασίνου του Κήπου (με διεύθυνση προς τα δυτικά). Επί μέρους δρόμοι στον χώρο του Κήπου είναι ένας που βρίσκεται κατά μήκος της βόρειας πλευράς, ο οποίος οδηγεί και αυτός στην Βιβλιοθήκη και στην Παιδική Χαρά, και ο άλλος στη νότια πλευρά, στην προέκταση από τα μονοπάτια με τις ανθισμένες καλύβες. Από τον ευρύχωρο προαύλιο χώρο του Καφέ, ο επισκέπτης έχει άμεση εικόνα της νότιας εισόδου (Στρατ. Τζανακάκη), ικανοποιητική εικόνα από το χώρο με τις λίμνες, εικόνα της βλάστησης, με τα ψηλά δέντρα που περιβάλλουν τον χώρο, αλλά και μεγάλη διαφορά σε θερμοκρασία και ηχορύπανση (τόσο η οδός Α. Παπανδρέου, όσο και η Σ. Τζανακάκη, είναι δρόμοι με αυξημένη κίνηση).

5.2. Κλιματολογικές συνθήκες

Η μορφολογία του εδάφους και η θέση της Κρήτης στο κέντρο της Μεσογείου έχουν άμεση απήχηση στο κλίμα του νομού Χανίων. Χαρακτηρίζεται εύκρατο μεσογειακό και ιδιαίτερα ξηροθερμικό, με την ηλιοφάνεια να καλύπτει το 70% των ημερών του έτους. Η νέφωση είναι γενικά μικρή και μειώνεται από τα δυτικά προς τα ανατολικά. Οι βροχές αυξάνονται από τα ανατολικά προς τα δυτικά και από τα παράλια προς την ηπειρωτική χώρα. Ο χειμώνας είναι ήπιος, και ο καιρός από Νοέμβριο έως Μάρτιο χαρακτηρίζεται ψυχρός, όχι όμως παγερός, με συχνές βροχοπτώσεις. Χιόνι πέφτει στα Λευκά Όρη, συνήθως από Νοέμβριο, που διατηρείται μέχρι τέλος Απριλίου, αρχές Μαΐου. Από τον Απρίλη ο καιρός γίνεται αρκετά ευχάριστος, με μειωμένες βροχοπτώσεις. Ο Μάιος, ο Σεπτέμβριος και το μεγαλύτερο μέρος του Οκτώβρη ο καιρός είναι ηλιόλουστος, με ελάχιστες ή καθόλου βροχές. Ο Ιούνιος, Ιούλιος και Αύγουστος είναι οι πιο ζεστοί μήνες του χρόνου, χωρίς καθόλου βροχοπτώσεις. Στα ημιορεινά και ορεινά του νομού η θερμοκρασία είναι χαμηλότερη, ενώ στα νότια παράλια και την πεδινή ενδοχώρα είναι κατά μερικούς βαθμούς υψηλότερη.

Όσον αφορά στην ευρύτερη περιοχή μελέτης, το κλίμα είναι μεσογειακό, με θερμό και ξηρό καλοκαίρι και βροχερό και ήπιο χειμώνα. Βρίσκεται υπό την επίδραση του Κρητικού Πελάγους, όπου πνέουν βόρειοι άνεμοι, ισχυροί κατά το χειμώνα και ασθενείς το καλοκαίρι και το φθινόπωρο. Δέχεται επίσης την επίδραση του Ιονίου Πελάγους, κυρίως ως προς τις βροχοπτώσεις, δεδομένου ότι από εκεί ως επί το πλείστον προέρχονται τα βροχοφόρα νέφη. Η υγρασία της περιοχής παρουσιάζει μέγιστη τιμή στον (πιο βροχερό μήνα) Δεκέμβριο (72,5%), υψηλές τιμές κατά τους μήνες Ιανουάριο (72,1%) και Φεβρουάριο (71,2%). Ελάχιστη τιμή τον Ιούλιο (51,3%) και σχετικά χαμηλές τιμές τους μήνες Αύγουστο (52,5%) και Ιούνιο (58.0%).

5.3. Υπάρχουσα βλάστηση

ΔΕΝΤΡΑ – ΦΥΤΑ – ΘΑΜΝΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ

1. ARAUCARIA EXELSA (ARAUCARIACEAE) Αρωκάρια
2. BRUSSONETIA PAPYRIFERA (MORACEAE) Βρουσσονέτια η παπυροφόρος
3. GREVILLEA ROBUSTA (PROTEACEAE) Γρεσίλλεα η ρωμαλέα
4. LOURUS NOBILIS (LAURACEAE) Δάφνη του Απόλλωνος
5. OLEA EUROPALA (OLEACEAE) Ελιά
6. EUCALYPTUS GLOBULUS (MYRTACEAE) Ευκάλυπτος

7. JACARANDA OVALIFOLIA (BIGNONIACEAE) Γιακαράντα
8. CASUARINA EGUISETIFOS (CASUARINACEAE) Κασουαρίνα η εκουιζετόφυλλος
9. CERCIS SILIGUASTRUM (LEGUMINOSAE) Κουτσουπιά
10. CITRUS AURANTIUM (RUTACEAE) Νεραντζιά
11. CITRUS LIMON (RUTACEAE) Λεμονιά
12. COCCULUS LAURIFOLIUS (MENISPERMACEAE) Κοκκίσκος ο δαφνόφυλλος
13. CYCAS REVOLUTA (CYCADACEAE) Τσικάς
14. CUPRESSUS SEMPERRIEN (CUPRESSACEAE) Κυπαρίσσι οριζοντιόκλαδο
15. POPULUS CANADENSIS (SALICACEAE) Λεύκη η καναδική
16. MAGNOLIA GRANDIFLORA (MAGNOLIACEAE) Μαγνόλια η μελανθής
17. MACLURA ANRANTIACA (MORACEAE) Μακλούρα η πορτοκαλόμορφος
18. MELIA AZEDARACH (MELIACEAE) Μελία
19. MORUS ALBA (MORACEAE) Μουριά
20. WASHINGTONIA ROBUSTA (PALMACEAE) Ουασινγκτώνια η ισχυρά
21. PERSEA GRATISSIMA (LAURACEAE) Αβοκάντο
22. PINUS PINEA (PINACEAE) Κουκουναριά
23. PINUS HALEPENSIS (PINACEAE) Πεύκη η χαλέπιος (πεύκο)
24. PLATANUS OCCIDENTALIS (PLATANACEAE) Πλάτανος
25. ROBINIA PSEUDACACIA (LEGUMINOSAE) Ακακία ψευδακακία
26. SOPHORA JAPONICA (LEGUMINOSAE) Σοφόρα η Ιαπωνική
27. FICUS ELASTICA (MORACEAE) Φίκος ο ελαστικοφόρος
28. FICUS BENJAMINA (MORACEAE) Φίκος Βενιαμίν
29. TILIA PLATYPHYLLOS (TILIACEAE) Φλαμουριά - Τίλιο
30. PHOENIX DACTYLIFERA (PALMACEAE) Χουρμαδιά
31. PHOENIX CANARIENSIS (PALMACEAE) Φοίνικας Κανάριος
32. FICUS MITIDA (MORACEAE) Φίκος Ρετούσα
33. PITTOSPORUM TOBIRA (PITTOSPORACEAE) Αγγελική
34. BAUHINIA VARIEGATA (CABACEAE) Βαουχίνια
35. LIGUSTRUM JAPONICUM (OLEACEAE) Λιγούστρο

36. NERIUM OLEANDER (APOCYNACEAE) Πικροδάφνη
37. PHOTINIA x FLASERS “REO ROBIN” (ROSACEAE) Φωτίνια
38. HIBISCUS SYRIACUS (MALVACEAE) Ιβίσκος Συριακός
39. POPULUS ALBA (SALICACEAE) Λεύκη Αργυρόφυλλη
40. ARECASTRUM ROMANZOFFIANUM (PALMACEAE) Κοκοφοίνικας
41. ERYTHEA ARMATA (ARECACEAE) Ερυθέα (Βράχια)
42. CHAMAEROPS HUMILIS (PALNACEAE) Χαμαίρωπας Χούμιλις
43. PITTOSPORUM TOBIRA “NANUM” (PITTOSPORACEAE) Αγγελική Νάνα
44. JASMINUM HUMILE (OLEACEAE) Γιασεμί κίτρινο
45. ROSMARINUS OFFICINALIS (LOMIACEAE) Δενδρολίβανο
46. ROSMARINUS OFFICINALIS “PROSTATUS” (LAMIACEAE) Δενδρολίβανο έρπον
47. ELEAGNUS PUNGENS (ELEAENACEAE) Ελαίαγνος
48. EYONYMUS JAPONICUS “ELEGANTISSIMUS AUREUS” (CELASTRACEAE)
Ευώνυμο Ελεγκαντίσσιμο
49. ILEX AQUIFOLIUM “VARIEGATUM” (AQUIFOLIACEAE) Ίλεξ Χρυσόφυλλο
50. ILEX AQUIFOLIUM (AQUIFULIACEAE) Ίλεξ
51. CALLISTEMON LANCEOLATUS (MYPTACEAE) Καλλιστήμονας
52. CISTUS S.P. (CISTACEAE) Κιστός - Λαδανιά
53. ARBUTUS UNEDO (ERICACEAE) Κουμαριά
54. LIGUSTRUM OVARIFOLIUM (OLEACEAE) Λιγουστρίνι Χρυσόφυλλο
55. LIGUSTRUM TEXANUM (OLEACEAE) Λιγούστρο Τέξανουμ
56. METROSIDEROS BUXIFOLIA (MYRTACEAE) Μετροσίδερος
57. METROSIDEROS SP (MYRTACEAE) Μετροσίδερος Χρυσόφυλλος
58. MYRTHUS COMMUNIS (MYRTACEAE) Μυρτιά
59. NADINA DOMESTICA (BERBERIDACEAE) Μάντινα
60. GYNERIUM ARGENTEUM (POACEAE) Γυνέριο
61. POLYGALA MYRTIFOLIA (POLYGALACEAE) Πολύγαλα
62. BUXUS SEMPERVIRENS (BUXACEAE) Πυξάρι
63. PYRACANTHA COCCIMEA (ROSACEAE) Πυράκανθος

64. BERBERIS THUNBERGII “ARTOPURPUREUM” (BERBERIDACEAE) Βερβερίδα
κόκκινη
65. COTONEASTRE HORIZONTALIS (ROSACEAE) Κυδωνιάστρο Οριζοντιόκλαδο
66. LANTANA CAMARA (VERBENACEAE) Λαντάνα
67. LANTANA SELLOWIANA “MOMTEVIDENSIS” (VERBEWACEAE) Λαντάνα
έρπουσα
68. LIPPIA CITRIODORA (VERBENACEAE) Λουίζα
69. BOUGAINVELLEA SP. (NYCTAGINACEAE) Μπουκανβίλλια Νάνα
70. ROSA SP. (ROSACEAE) Τριανταφυλλιά
71. LONICERA JAPONICA (CAPRIFOLIACEAE) Αγιόκλημα
72. JASMINUM GRANDIFLORUM (OLLACEAE) Γιασεμί Χιώτικο
73. TECOMARIA CAPENSIS (BIGNONIACEAE) Μπιγνόνια Καπένσια
74. HEDERA SP. (ARALIACEAE) Κισσός
75. JASMINUM MUFIFRORUM (OLLACEAE) Γιασεμί κίτρινο
76. TECOMA GRANDIFLORUM (BIGNOMIACEAE) Μπιγνόνια Μεγανθής
77. BOUGAINVILLEA (NYCTAGINACEAE) Μπουκαμβίλλια
78. BOUGAINVILLEA GLABRA (NYCTAGINACEAE) Μπουκαμβίλλια μωβ
79. ALOE (ASPHODELACEAE) Αλόη
80. DASYLIRION ACROTPICHUM Δασυλείριο ακρότριχο
81. CORDYLINE AUSTRALIS (AGAVACEAE) Κορδυλίνη (Δράκαινα)
82. DAMBUSA AUREA Μπαμπού
83. STRELITZIA REGINAL (STRELITZIACEAE) Στρελίτζια
84. PHORMIUM TENAX (PHORMIACEAE) Φόρμιο Τέναξ
85. ACANTHUS MOLLUS (ACANTHACEAE) Άκανθα
86. PELARGONIUM PROFUMATI CRISPUM (GERANIACEAE) Αρμπαρόριζα
87. MEMTHA POLEGIUM (LAMIACEAE) Δυόσμος
88. THYMUS (LAMIACEAE) Θυμάρι
89. LAVANDULA AMGUSTIFULIA (LAMIACEAE) Λεβάντα
90. LAVANDULA DENTATA (LAMIACEAE) Λεβάντα πράσινη

91. SANTOLINA VIRIDIS (ASTERACEAE) Λεβαντίνη πράσινη
92. SALVIA OFFICINALIS (LAMIACEAE) Φασκόμηλο
93. CYPERUS INVOLUCRATUS (CYPERACEAE) Κύπερη
94. DURANTA PLUMIERI (VERBENACEAE) Δουράντα η πλουμιέριος
95. RUSCUS HYPOGLOSSUM (LILIACEAE) Ρούσκος ο υπόγλωσσος
96. FICUS MACROPHYLLA (MORACEAE) Φίκος Μακρύφυλλος
97. STREPTITZIA NIKOLAI (STREPTITZIACEAE) Στρελίτζια Νικολάι

5.4. Υπάρχουσα πανίδα

Η γεωμορφολογία του νησιού και η ποικιλότητα του τοπίου συνέβαλλαν σημαντικά στην εμφάνιση και την ανάπτυξη ενδημικών ειδών πανίδας. Ο Εθνικός Δρυμός της Σαμαριάς (με το γνωστό φαράγγι) αποτελεί ένα από τα πλουσιότερα οικοσυστήματα της Κρήτης, τόσο σε χλωρίδα, όσο και πανίδα, με σημαντικότερο είδος τον Κρητικό αίγαγρο (κρι-κρι).

Ο Κρητικός αίγαγρος ανήκει στα ενδημικά είδη. Εντοπίζεται σε ορεινούς όγκους και φαράγγια, όπου επικρατούν ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες, ενώ η ανθρώπινη παρουσία είναι περιορισμένη.

Από τη δεκαετία του '60, τμήμα του Δημοτικού Κήπου Χανίων λειτουργεί ως εκθετήριο για τον Κρητικό αίγαγρο. Κατά τις προηγούμενες δεκαετίες υπήρχαν πολλά άλλα ζώα και πτηνά, τα οποία απομακρύνθηκαν κατά τη δεκαετία του '90, επειδή στον συγκεκριμένο χώρο δεν υπήρχαν προδιαγραφές για ζωολογικό κήπο.

Σήμερα, στο βορειοδυτικό τμήμα του Δημοτικού Κήπου (δυτική είσοδος Στρατ.Τζανακάκη), σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, εξακολουθούν να φιλοξενούνται Κρητικοί αίγαγροι. Πιο συγκεκριμένα, ξεκινώντας από τα μεγαλύτερης ηλικίας, υπάρχουν δύο θηλυκά 13 και 12 χρόνων αντίστοιχα, δύο αρσενικά 12 και 9 χρόνων αντίστοιχα, ενώ κατά τα έτη 2012 και 2013 γεννήθηκαν ένα και δύο μικρά αντίστοιχα.

Προχωρώντας ανατολικά, σε γειτονικό με τους αίγαγρους χώρο φιλοξενούνται σε διαδοχικά τμήματα 4 παγώνια, 1 άνω των πέντε ετών αρσενικό και 3 δύο ετών, και στο δεύτερο τμήμα 2 φραγκόκοτες και 3 κοτοπουλάκια.

Στο νοτιοανατολικό τμήμα με τις λίμνες, φιλοξενούνται 7 χήνες και 11 πάπιες (κάτω των επτά ετών).

5.5. Ανάλυση της υπό μελέτη περιοχής

Η χλωρίδα της Κρήτης, λόγω του εύκρατου και θερμού κλίματός της ξεχωρίζει σε σχέση με άλλες περιοχές της Μεσογείου. Υπάρχουν περίπου 2000 διαφορετικά είδη φυτών εκ των οποίων τα 160 περίπου από αυτά είναι **ενδημικά**. Από τις προτάσεις μας για φύτευση δύο τμημάτων του Δημοτικού Κήπου Χανίων, η πρώτη αφορά ορισμένα από τα ενδημικά φυτά, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στην χλωρίδα του Δημοτικού Κήπου. Το δεύτερο τμήμα φύτευσης αφορά σε σκόπιμη επιλογή **συνδυασμού φυτών** με στόχο την έμφαση στη διαφορετικότητα κάθε ενός από αυτά, ως προς τις ιδιότητες, τις εφαρμογές ή την ιστορία του.

Όσον αφορά τα εδαφολογικά χαρακτηριστικά των τμημάτων φύτευσης, πρόκειται για αμμοαργιλώδη εδάφη, χαλαρά και αφράτα, εύκολα στην καλλιέργεια. Το νερό, ο ήλιος και ο αέρας περνούν εύκολα και σε μεγαλύτερο βάθος. Δεν συγκρατούν υγρασία. Το χειμώνα ψύχονται γρήγορα και το καλοκαίρι θερμαίνονται πολύ. Βρίσκονται σε έδαφος πεδινό, με έντονη ηλιακή ακτινοβολία, κατά το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας.

Τα **ενδημικά** φυτά στα οποία θα αναφερθούμε είναι:

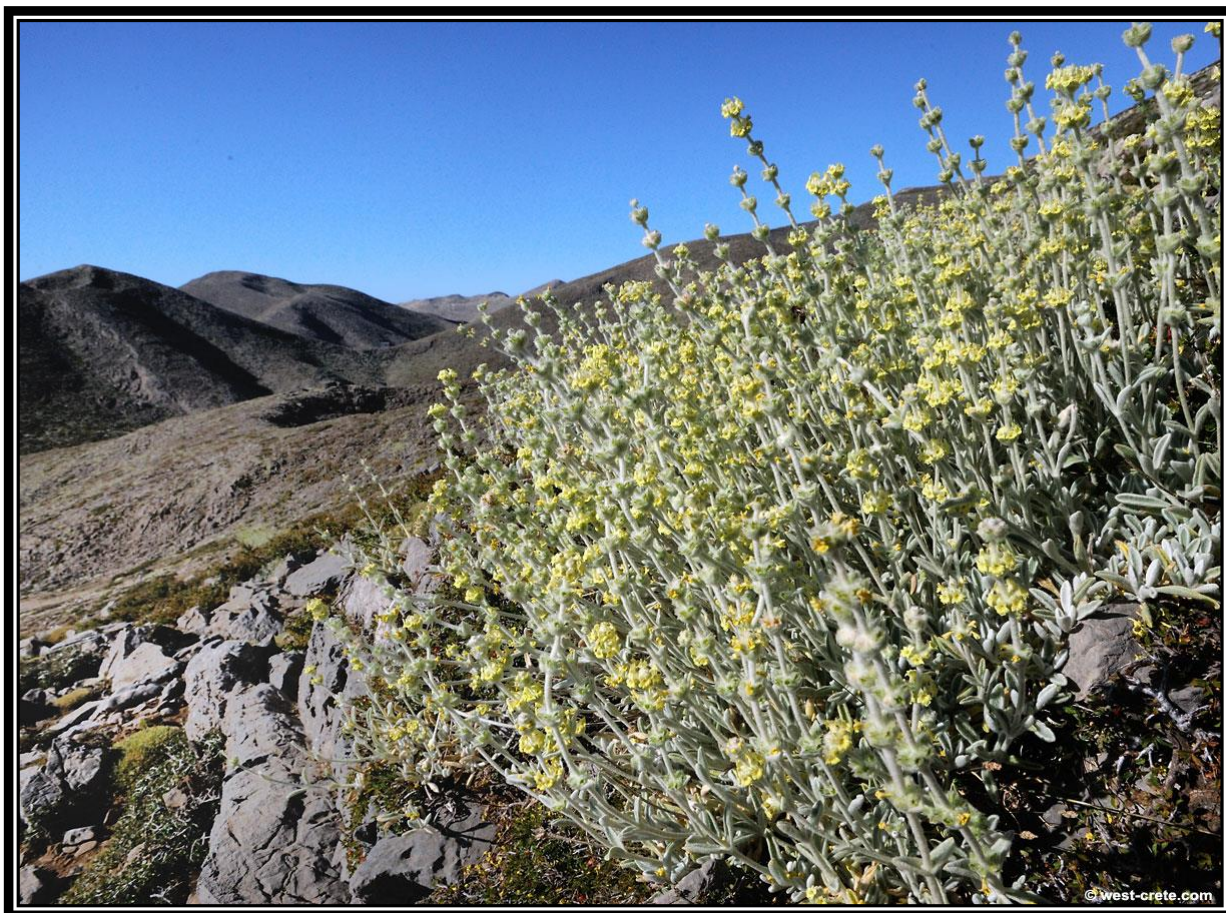
- ❖ Δίκταμο
- ❖ Μαλοτήρα
- ❖ Αγριοματζουράνα
- ❖ Ρίγανη
- ❖ Θρούμπα

Το **δίκταμο** (*Origanum dictamnus*) ή έρωντας, το πλέον χαρακτηριστικό και απόλυτα ενδημικό βότανο της Κρήτης, είναι γνωστό από την αρχαιότητα, όπου το χρησιμοποιούσαν ως αιμοστατικό και επουλωτικό πληγών (Φωτ. 5.1). Η θεραπευτική του δράση για το στομάχι και οι επουλωτικές του ιδιότητες αναφέρονται και από τον Ιπποκράτη. Ανθίζει και συλλέγεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η εφαρμογή του είναι εσωτερική ως ρόφημα, αλλά χρησιμοποιείται και για την Παρασκευή ποτών.

Φωτογραφία 5.1. Δίκταμο (*Origanum dictamnus*)

Η **μαλοτήρα (*Sideritis syriaca*)**, πολυετής πόα, αποτελεί είδος τσαγιού του βουνού, που ευδοκimeί ιδιαίτερα σε ορεινούς όγκους (π.χ. Λευκά Όρη) (Φωτ. 5.2). Συλλέγεται τον Ιούλιο, κατά την περίοδο της ανθοφορία του. Στην αρχαιότητα το όνομα *sideritis* αναφερόταν γενικότερα στην ικανότητα επούλωσης πληγών, που προκαλούνται από μεταλλικά αντικείμενα. Η λέξη μαλοτήρα προέρχεται από την περίοδο της ενετοκρατίας στην Κρήτη (ιταλικά *male*=αρρώστια, *tirare*=σύρω). Το αφέψημά της χρησιμοποιείται ως ευστόμαχο, διουρητικό και κατά των κρυολογημάτων.

Φωτογραφία 5.2. Μαλοτήρα (*Sideritis syriaca*),

Η **αγριοματζουράνα** (*Origanum microphyllum*) ανθίζει τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο και συλλέγεται την ίδια περίοδο (Φωτ. 5.3). Χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική, τη μαγειρική και την αρωματοποιία. Έχει παρόμοιες ιδιότητες με το θυμάρι και από την αρχαιότητα τη χρησιμοποιούσαν, τόσο σε περιπτώσεις νευρικών παθήσεων, όσο και στην αντιμετώπιση των κρυολογημάτων. Συνηθίζεται ως ρόφημα συνδυασμένο με μαλοτήρα (www.incrediblecrete.gr).

Φωτογραφία 5.3. Αγριοματζουράνα (*Origanum microphyllum*)

Η **Ρίγανη** (*Origanum vulgare* ssp *hirtum*), πολυετής πόα, με διάρκεια ζωής πάνω από 8 έτη. Φύλλα σε αντίθετη διάταξη, ωοειδή, τριχωτά στην κάτω επιφάνεια. Άνθη μικρά, λευκά σε ταξιανθίες στάχυ. Ύψος στελεχών 30-80 εκ. και σπόρους πολύ μικρούς (Φωτ. 5.4). Προτιμά περιοχές ηλιόλουστες και ξηρικά, χαλικώδη και ασβεστούχα εδάφη, καλά στραγγιζόμενα. Το *origanum vulgare* ssp *hirtum* αποτελεί ένα από τα τρία υποείδη της ρίγανης, που υπάρχουν στην Ελλάδα. Τα άλλα δύο είναι το *Origanum vulgare* ssp., που είναι και το πιο διαδεδομένο, και το *vulgare Origanum vulgare* ssp. *viridulum*. Το *origanum vulgare* ssp *hirtum*, είδος πολύ συνηθισμένο στην Κρήτη, θεωρείται ότι έχει την καλύτερη ποιότητα παγκοσμίως. Η ποσότητα σε αιθέριο έλαιο μπορεί να κυμαίνεται από 1,1- 8,2 (ml /100 gr. ξηρού βάρους).

Φωτογραφία 5.4. Ρίγανη (*Origanum vulgare* ssp. *hirtum*)

Η **Θρούμπα** (*Satureja thymbra*), η οποία χαρακτηρίζεται από διεισδυτική γεύση και είναι ένα από τα πιο αξιόλογα αρωματικά φυτά, ιδιαίτερα στη χορτοφαγική κουζίνα (Φωτ. 5.5). Τονώνει θαυμάσια τη γεύση όλων των λαχανικών, των οσπρίων και των δημητριακών, ξεχωριστά αλλά και σε συνδυασμένα πιάτα. Βελτιώνει όλα τα φαγητά με βάση το τυρί, τα γεμιστά και πολλές σαλάτες. Διατηρείται ξερό σε ματσάκια, από όπου παίρνουμε κάθε φορά την αναγκαία δόση ([http: www.xenioskris. pblogs.gr](http://www.xenioskris.pblogs.gr)).

Φωτογραφία 5.5. Η Θρούμπα (*Satureja thymbra*)

Με βάση την πρότασή μας για φύτευση ενδημικών φυτών, η εικόνα που θα παρουσιάζουν τα προτεινόμενα είδη, στα οποία προαναφερθήκαμε είναι η κάτωθι:

Σχεδιαστική εικόνα ενδημικών φυτών (1^ο Τμήμα)

Το δεύτερο τμήμα φύτευσης απαρτίζεται από φυτά που συνθέτουν κάποια ιδιαιτερότητα, είναι γνωστά σε ευρεία κλίμακα, χρηστικά ή ιστορικά. Για το λόγο αυτό, ονομάσαμε το τμήμα αυτό **συνδυαστικό**. Πρόκειται για:

- ✚ Ασπάλαθο
- ✚ Δενδρολίβανο
- ✚ Σταμναγκάθι
- ✚ Μέντα
- ✚ Γλυκάνισο

Ο **ασπάλαθος** ή καλυκοτόμη η εριότριχος (*Calicotome villosa*), είναι φυτό της μεσογειακής χλωρίδας, που ανήκει στην οικογένεια των Χεδρωπών, στα ψυχάνθη (Φωτ. 5.6). Πρόκειται για πολυετή αγκαθωτό θάμνο, που φθάνει σε ύψος το 1,5 έως 2 μέτρα. Ανθίζει στις αρχές της άνοιξης και τα άνθη του έχουν έντονο κίτρινο χρώμα και χαρακτηριστική οσμή. Αναπτύσσονται σε δέσμες ή βότρες των 2 με 15 ανθών. Ο καρπός τους είναι μικρός, χεδρωπός και καλυμμένος γκριζόχρωμες τρίχες. Το όνομα ‘ασπάλαθος’ χρησιμοποιείται από την αρχαιότητα (Θεόφραστος, Διοσκουρίδης). Ο πανέμορφος αυτός θάμνος κρύβει επιμελώς τα αγκάθια του στα φουντωτά κλαδιά του, έτσι εξηγείται γιατί στην αρχαία Ελλάδα πίστευαν πως τον χρησιμοποιούσαν για να τιμωρήσουν τους τυράννους στον Άδη. Σε μια τέτοια τιμωρία, του τυράννου Αριδαίου αναφέρεται και το ποίημα του Σεφέρη «Επί ασπαλάθων...» («Ασπάλαθος» στο www.floracytherea.blogspot.gr).

Φωτογραφία 5.6. Ασπάλαθος ή καλυκοτόμη η εριότριχος (*Calicotome villosa*)

Το **δεντρολίβανο** ή ροσμαρίνος ο φαρμακευτικός (*Rosmarinus Officinalis*) είναι φυτό θαμνώδες, πολυετές, φρυγανώδες και αειθαλές (Φωτ. 5.7). Τα κλαδιά του είναι ξυλώδη στη βάση και τρυφερά στις κορυφές. Τα φύλλα του είναι πυκνά, άμισχα, γραμμωτά σαν βελόνες έλατου. Τα άνθη του βγαίνουν στις μασχάλες των φύλλων και έχουν ανοιχτό γαλάζιο χρώμα και σπάνια λευκό. Το συναντούμε σε όλη την Ελλάδα σαν καλλιεργούμενο σε κήπους και πάρκα. Ως αυτοφυές απαντάται σε ορεινές περιοχές, σε Πελοπόννησο, Εύβοια και νησιά. Ανθίζει άνοιξη-καλοκαίρι. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι είναι τονωτικό του εγκεφάλου. Το δεντρολίβανο χρησιμοποιείται στην κηπουρική, την αρωματοποιία, την μαγειρική και σαν θεραπευτικό. Η χρήση του είναι εσωτερική (ως ρόφημα καταπραΰνει σπασμούς της κοιλιάς, είναι αντιδιαβητικό και κατά του άσθματος) και εξωτερική (αντισηπτικό για πληγές).

Φωτογραφία 5.7. Δεντρολίβανο ή ροσμαρίνος ο φαρμακευτικός (*Rosmarinus Officinalis*)

Το **σταμναγκάθι** (*Ciclorium spinosum*), είναι συγγενές του ραδικιού που φύεται στη λεκάνη της Μεσογείου, την Κρήτη, την Κύπρο, τη Σικελία και τη Μάλτα (Φωτ. 5.8). Αυτοφύες, απαντάται σε δύσβατα μέρη των ορεινών όγκων της Κρήτης (π.χ. Ομαλός), αλλά και σε απόκρημνες ακρογιαλιές του νησιού. Είναι άγριο χόρτο, με οδοντωτά φύλλα, τα οποία περιέχουν μια γλυκόπικρη ουσία, η οποία του προσδίδει σημαντικές ιδιότητες. Την ονομασία απέκτησε από το αγκάθι που το περιβάλλει και από τη χρήση που είχε αυτό στο στόμιο της στάμνας με το νερό (ως καπάκι) στα παλιά χρόνια. Από την αρχαιότητα, αναφέρθηκε από τον Διόσκουρο, τον Αριστοφάνη και τον Θεόφραστο. Σύμφωνα με την ανάλυση της σύστασής του το φυτό είναι πλούσιο σε αντιοξειδωτικές πολυφαινόλες, ω-3 λιπαρά οξέα και πρεβιοτικά, βιταμίνες C και E, β-καροτένιο και γλουταθειονίνη, καθώς και μέταλλα και ιχνοστοιχεία (σίδηρος, κάλιο, νάτριο, φώσφορος, μαγνήσιο). Χρησιμοποιήθηκε και συνεχίζει έως σήμερα ως χολαγωγό (θεραπεία προβλημάτων χοληδόχου κύστης) και υπακτικό (θεραπεία προβλημάτων ήπατος). Ως αντιοξειδωτικό, τα β-καροτένια που περιέχει συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ελεύθερων ριζών, βοηθώντας τόσο στην καρδιαγγειακή προστασία, όσο και στην αντιγήρανση των ιστών. Ως τονωτικό-χωνευτικό του στομάχου ευνοεί την πέψη, βοηθά στην απομάκρυνση της χοληστερίνης από το αίμα, ενώ αναφέρεται πως το αφέψημα των φύλλων δρα κατά του διαβήτη και της παχυσαρκίας. Οι διουρητικές του ιδιότητες το καθιστούν ωφέλιμο στην αντιμετώπιση ρευματισμών. Δρα ρυθμιστικά στη λειτουργία πολλών αδένων και θεραπεύει πολλές δερματικές παθήσεις (www.medlabnews.gr).

Φωτογραφία 5.8. Σταμναγκάθι ή κιχώριον το ακανθώδες (*Ciclorium spinosum*)

Η **μέντα** (*Mentha x piperita*) ανθίζει Ιούνιο με Αύγουστο, συλλέγεται την ίδια περίοδο και θεωρείται ένα από τα σπουδαιότερα βότανα. Είναι κατά της δυσπεψίας, των νευρικών διαταραχών και της αϋπνίας (Φωτ. 5.9). Ως αρωματικό χρησιμοποιείται στη μαγειρική (σαλάτες) και τη ζαχαροπλαστική (παγωτά, κομπόστες).

Φωτογραφία 5.9. Μέντα (*Mentha x piperita*)

Ο **γλυκάνισος** (*Pimpinella anisum*) είναι ετήσιο ποώδες φυτό, του είδους Πιμπινέλλη της οικογένειας των Σκιαδιοφόρων (Φωτ 5.10). Ο βλαστός του είναι ίσιος και έχει ύψος 25-75 εκ. Τα φύλλα της βάσης του είναι μακρίμισχα, ακέραια, σφαιρικού νεφροειδούς σχήματος, ενώ τα φύλλα προς το πάνω μέρος είναι πτεροειδή, κοντόμισχα στο μέσο του φυτού και άμισχα στην κορυφή. Τα λευκά ή κιτρινωπά άνθη του σχηματίζουν σύνθετα σκιάδια. Οι καρποί του είναι ωοειδείς, σκληροί, δίσπερμοι, ανοιχτού καφέ χρώματος, με κάπως γλυκιά γεύση και έντονα αρωματικοί. Χρησιμοποιείται από το 2000 π.Χ. ως αρωματικό, καρύκευμα και φάρμακο. Περιέχει 2-6%

αιθέριο έλαιο και μέχρι 30% λιπαρό έλαιο. Η χρησιμοποίηση των σπερμάτων του σε αρτοπαρασκευάσματα δεν γίνεται μόνο για αρωματικούς λόγους, αλλά κυρίως χάρη στις σπασμολυτικές και χωνευτικές ιδιότητές του. Για τους ίδιους λόγους χρησιμοποιείται και στην ποτοποιία, τη μαγειρική και τη ζαχαροπλαστική (www.life2day.gr).

Φωτογραφία 5.10. Γλυκάνισος (*Pimpinella anisum*)

Όσον αφορά στη φύτευση συνδυαστικών φυτών (2^ο Τμήμα), η εικόνα που θα παρουσιάζουν τα προαναφερόμενα είδη φυτών, θα είναι περίπου η κάτωθι:

Σχεδιαστική εικόνα συνδυαστικών φυτών (2^ο Τμήμα)

Σε κάθε φυτό αναλογεί μια χρησιμότητα ή/ και χρηστικότητα. Η επιθυμία μας για υγεία και ποιότητα ζωής επιτάσσει να γνωρίζουμε τις διατροφικές αξίες που μας προσφέρει η φύση. Αρκεί να προβληματιστούμε: Γιατί στη σημερινή εποχή, της προηγμένης ανάπτυξης σε επιστήμες και τεχνολογία, το ενδιαφέρον όλων στρέφεται στη φύση και την προσφορά της?

5.6. Δυνατότητες – Περιορισμοί της υφιστάμενης κατάστασης

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

- Εύκολη προσβασιμότητα
- Έντονη ηλιοφάνεια
- Κατάλληλο χώμα
- Έλλειψη βοτανικού κήπου

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

- Μικρή διαθέσιμη ακάλυπτη έκταση
- Περιορισμός παρεμβάσεων λόγω της ιστορικότητας του χώρου
- Η προϋπόθεση σχολαστικής και επιμελούς φροντίδας

Με βάση τις δυνατότητες, αλλά και τους περιορισμούς θα μπορούσαμε να πούμε ότι η αναβάθμιση- ανάπλαση που προτείνουμε θα ήταν αναγκαία για την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών, αλλά και την ενημέρωση- εκπαίδευση των σχολικών τμημάτων, που επισκέπτονται τον χώρο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Επιπλέον, η προσβασιμότητα στον χώρο του Δημοτικού Κήπου των Χανίων δίνει τη δυνατότητα και σε ειδικές ομάδες ατόμων (Α.Μ.Ε.Α., ηλικιωμένους) να γνωρίσουν τις συγκεκριμένες κατηγορίες φυτών, οι οποίες ευδοκιμούν περισσότερο σε δυσπρόσιτες περιοχές.

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Η επιλογή των τμημάτων του Δημοτικού Κήπου Χανίων που προτείνουμε για φύτευση ενδημικών και συνδυαστικών φυτών έγινε σκόπιμα, λαμβάνοντας υπόψη τα κάτωθι:

- Ηλιακή ακτινοβολία
- Προστασία από ανέμους
- Θέση
- Προσφερόμενη ακάλυπτη επιφάνεια

Α΄ Σχέδιο: Εικόνα πριν τη φύτευση

Α΄ Σχέδιο: Εικόνα μετά τη φύτευση (Ενδημικά φυτά)

Β' Σχέδιο: Εικόνα πριν τη φύτευση

Β' Σχέδιο: Εικόνα μετά τη φύτευση (Συνδυαστικά φυτά)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Αρχιτεκτονική Τοπίου είναι ένα πολυποίκιλο επιστημονικό αντικείμενο, το οποίο ασχολείται με όλα όσα μας περιβάλλουν. Από τα ιστορικά, μνημειακά κτίσματα, έως τη νέα αρχιτεκτονική δόμηση, και από το αστικό πράσινο των πόλεων έως το περιαστικό, συμπεριλαμβάνοντας κάθε μορφής φύτευση.

Στις πόλεις, το αστικό πράσινο αποκτά ιδιαίτερη αξία. Είτε είναι πάρκο, άλσος ή Δημοτικός Κήπος είναι παράλληλα πνεύμονας οξυγόνου, δροσιάς, ευφορίας και αναψυχής.

Οι Δημοτικοί Κήποι στις πόλεις αποτελούν χώρους συγκέντρωσης μικρών και μεγάλων. Χώρους που συνδυάζουν την αρμονική εναλλαγή χλωρίδας, πανίδας και κτισμάτων, προσφέροντας αισθητική απόλαυση, γνώση, ψυχική ευφορία και χαλάρωση.

Οι ιστορικοί Δημοτικοί Κήποι είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με την ιστορία του τόπου στον οποίο ανήκουν, αλλά και τις ζωές δεκάδων γενεών που έζησαν και έδρασαν στον τόπο αυτό. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και ο Δημοτικός Κήπος των Χανίων. Χώρος που εδώ και ενάμιση αιώνα συνδέεται με την ιστορία, τη δράση και την καθημερινότητα όλων των γενεών που συνέθεσαν τη νεότερη ιστορία των Χανίων. Από σημαντικά ιστορικά πρόσωπα και τη σχέση τους με τον χώρο αυτό, έως διηγήσεις και αναμνήσεις από την καθημερινότητα απλών πολιτών, όπου οι απόγονοι κρατούν πλέον ως παρακαταθήκη. Είναι ο χώρος που έχει κερδίσει το σεβασμό και τον θαυμασμό, αλλά και την ηθική δέσμευση για τους σημερινούς ανθρώπους, προκειμένου τα στοιχεία αυτά να μεταδοθούν στις επόμενες γενεές.

Προς την κατεύθυνση αυτή ο Δημοτικός Κήπος λειτουργεί ως Πολιτιστικός χώρος με εκθέσεις, θεάματα, δημιουργικές απασχολήσεις, και ότι άλλο συνδυάζει ψυχαγωγία, ξεκούραση, πνευματική ανάταση αλλά και εκπαίδευση.

Η χλωρίδα του Δημοτικού Κήπου των Χανίων συνθέτει μια ιδιαιτερότητα. Λόγω των ευνοϊκών κλιματολογικών συνθηκών, επιλέχθηκαν εξ αρχής (1870) δέντρα από το εξωτερικό, ορισμένα από τα οποία διατηρούνται έως σήμερα (όπως για παράδειγμα ο φίκος της Βεγγάλης). Δέντρα υπέρ αιωνόβια, φυτά εξωτικά ή ενδημικά, συνθέτουν μια εικόνα ευχάριστης εναλλαγής, αλλά και αρμονίας.

Στο πλαίσιο αυτό της εναλλαγής, αλλά διατηρώντας την αρμονία προτείνουμε τη φύτευση δύο τμημάτων στο χώρο του Δημοτικού Κήπου των Χανίων, με φυτά που δεν περιέχονται στην υπάρχουσα χλωρίδα. Με σεβασμό στον χώρο, η πρότασή μας για φύτευση ενδημικών και συνδυαστικών φυτών θεωρούμε ότι πληροί, αφενός τις αρχές «αρμονίας και κίνησης» της Αρχιτεκτονικής Τοπίου, αφετέρου την εκπαιδευτική και αισθητική λειτουργία ενός ξεχωριστού πολιτιστικού χώρου.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Σήμανση χλωρίδας του Δημοτικού Κήπου Χανίων, όπου θα αναφέρονται οι ιδιότητες, τα χαρακτηριστικά και η ιστορία κάθε φυτού, ή δέντρου (σε ελληνικά και αγγλικά)
- Παραγωγή σποριόφυτων, εποχικών ανθέων, θάμνων, ποωδών και δέντρων, με αγενή πολλαπλασιασμό (σε χώρους του Δήμου) και παράδοση στο δημοτικό φυτώριο στο πρώτο στάδιο μεταφύτευσης, για μεγάλωμα και μεταφύτευση στον Δημοτικό Κήπο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Κανταρτζής Ν., Α και Τσαλικίδης Ι., Α 1981. *Αρχιτεκτονική Τοπίου και Περιβάλλον*. Θεσσαλονίκη
- Αθανασίου Ε., 2001 *Η αστική βιωσιμότητα ως 'οικουμενικό σχέδιο'.* Τόπος Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, Τεύχος 17, 31-48
- Αθανασίου Ε., 2012 “What’s up park” *Η πολιτική οικολογία των χώρων πρασίνου στη Θεσσαλονίκη*
- Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988. *Υπαίθριοι χώροι στην πόλη*. Ε.Μ.Π. Αθήνα
- Ντάφης Σ., 1989 *Δασοκομία Πόλεων*. Εργαστήριο Δασοκομίας και Ορεινής Υδρονομικής, εκδ. Υπηρεσία Δημοσιευμάτων, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη

Ξενόγλωσση

- Harris C and Dines N., 1998. *Time saver standards For Landscape Architecture*. McGraw Hill. New York
- Hodge S., 1995. *Creating and managing woodlands around towns*. HMSO, London
- Kramer P.J. and Kozlowski T.T., 1979. *Phys of woody plants*. Academic Press, New York
- Kuchelmeister G., 1998. *Urban forestry in the Asia- Pacific Region- status and prospect*. Asia Pacific Forestry Sector Outlook Study Working. Paper Series No 44. Rome, FAO
- Kuchelmeister G., 2000. *Trees for the urban millennium: urban forestry update*. Unasylva, 51: 49-55
- Luttik J., 2000. *The value of trees, water and open space as reflected by road traffic noise from a city ring road*. Noise Control Engineering Journal. 59 (1):68-74
- McPherson E.G., Simpson J.R., Peper P.J., and Xiao Q., 1999. *Tree Guidelines for San Joaquin Valley Communities*. USDA For. Service, Pacific Southwest Research Station
- Samara T. and Tsitsoni T., 2010. *The effects of vegetation on screening road traffic noise from a city ring road*. Noise Control Engineering Journal. 59 (1): 68-74

- Tjallingii S.P., 2000. *Ecology on the edge: Landscape and ecology between town and country*. Landscape and Urban Planning, 48: 103-119

Ιστοτόποι

- Ελευθεριάδης Α., Ματζίρης Ε. «Αστικό πράσινο: Οφέλη, προβλήματα, σχεδιασμός, διαχείριση», στο <https://www.citybranding.gr>
- Burden D., 2006. *Benefits of urban street trees*. Available from: <http://www.walkable.org/download/22benefits.pdf>
- Αρχιτεκτονική Χανίων, στο <http://www.skyscrapercity.com>
- Αρχιτεκτονική Τοπίου, <http://www.naturahellas.blogspot.gr>
- «Αρωματικά φυτά», στο <http://www.incrediblecrete.gr>
- «Αρωματικά φυτά και βότανα της Κρήτης» στο <http://www.xenioskris.pblogs.gr/aromatika-fyta-kai-botana-ths-krhths.html>
- «Ασπάλαθος» στο <http://www.floracytherea.blogspot.gr>
- Πολυτεχνείο Κρήτης: Η σύγχρονη αξία των ιστορικών κήπων. <http://www.tuc.gr> από την εφημερίδα Χανιώτικα Νέα (12-6-2013)
- Επίκαιρα On Line LIFESTYLE »Χανιά: Η πόλη μας: <http://www.epikaira.gr> [Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Επίκαιρα», 16-9-2010]
- Τοπική πολεοδομία (Landscape urbanism): Ζαβράκα Δ.Δ., « Πολιτισμικές αναθεωρήσεις του κήπου». <http://www.citybranding.gr>
- «Υπέροχοι κήποι σε διάσημες πόλεις» στο “news beast”(11-9-2014) <http://www.newsbeast.gr>
- Ξενάγηση στα Χανιά: «Περπατώντας δίπλα στα αστικά νεοκλασικά κτίρια των Χανίων...»: <http://www.frontoffice-tour-xania.dev.edu.uoc.gr>
- KANTZOS Προορισμός Χανιά <http://www.kantzoz.gr>
- ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΧΑΝΙΩΝ « Ο μπαξές που έγινε σημείο αναφοράς» Δημήτρης Μαριδάκης στην εφημερίδα ‘Χανιώτικα Νέα’ (5-4-2014) <http://www.haniotika-nea.gr>
- Μήλιου Αγγελική, βιολόγος στο <http://www.medlabnews.gr>
- Όμορφα Χανιά: Ο αιωνόβιος φίλος του Δημοτικού Κήπου. Ιάκωβος Δασκαλάκης (11-12-2013) <http://www.chaniacityphotos.blogspot.gr>
- “143 ΧΡΟΝΩΝ Ο ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ” Ιωάννης Παπαδάκης (20-8-2013) <http://www.sadentrepeze.blogspot.gr>

- Η επανάσταση του 1897 για την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, στο Explore Crete, [http: www.explorecrete.com](http://www.explorecrete.com)
- Κήπος Cafe –Ιστορία [http: www.kiposcafe.gr](http://www.kiposcafe.gr)
- Αξιοθέατα Πολιτισμού στα Χανιά: [http: www.greece.terrabook.com](http://www.greece.terrabook.com)
- Χανιά –Χανιά – Κρήτη, [http:www.2811.gr](http://www.2811.gr)
- Χανιά (Κέντρο), [http: www.users.sch.gr](http://www.users.sch.gr)
- «Οι θεραπευτικές ιδιότητες του γλυκάνισου» στο [http: www.life2day.gr/2012/03](http://www.life2day.gr/2012/03)

.....